МАССА А МЕХКАШКАРА ПРОЛЕТАРЕШ, ВIАШАГIКХЕТА!

СЕРДАЛО

СВЕТ арадувл 1923 шера денз

Советски Союза Коммунистически парте Нохч-ГIалгIай областнойн Грозненски городскойн комитетий а Нохч-ГIалгIай АССР Лаккхехьарча Совета а орган
Орган Чечено-Ингушского областного, Грозненского городского комитетов Коммунистической партии Советского Союза и Верховного Совета Чечено-Ингушской АССР

№ 76 (2701) | Ера, 20 сентябрь, 1962 ш. | Мах 2 кеп.

КЪАХЬЕГАМА СОВГIАТАШЦА ДЕЗДЕ
Октябра цIей

КПСС исторически XXII-ча съезда решенеш, Коммунистически парте керда Программа кхоачашъяра хьинаре къахьегаш ба советски нах. Промышленность, Iилма, культура дегIайоалаяра вай даьхача толамаша цецдаьккхад дуне.

ХIанз ший эггара дезагIа дола цIей — Сийлахь-боккхача Октябра 45 шу дизара ди дезде советски халкъ кийчлуча хана кхы а айденнад берригача болхлой, юртбоахама къахьегамхой хьинар, шерагIа яржаш латт царна юкъе социалистически яхь.

Семилетка диълагIча шера дика къахьег Нохч-ГIалгIай республика къахьегамхоша а. Толамца кхоачашъяьй промышленноста 8 бетта план. Дуккхача колхозашкеи совхозашкеи дикка дегIадаьхкад юртбоахама деррига доакъош. ХIанз шортта шура, дулх, кхыйола продукташ хилийтара тIехьа къовсам лоаттабеш ба юртбоахама къахьегамхой.

Хьамсарча Коммунистически партеи Советски правительстваи хадданза еча йоакхонна дизза жоп а луш семилетка план ханал хьалха кхоачашъяра, вай мехка коммунистически общество хьалъяра лоаттабеча къовсаме хьинаре дакъа лоац цар.

Дика хоамаш ух республика предприятешкара, колхозашкара, совхозашкара. Семилетка диълагIча шера план толамца кхоачашъяра тIагIертта къахьегаш ба мехкдаьттахой, химикаш, юртбоахама болхлой.

Масала, семилетка план тIехкхоачашъяьй «Красный молот» яхача заводерча прессовщика коммунистически къахьегама ударника Алоогачиев Дауда. Доккхий къахьегама толамаш даьхад Сунженски мехкдаьтта управленерча нов. Бородацкий керте латтача бурув деттарий бригадо. Цо кхоачашъяьй семилетка диълагIча шера план. Паччахьалкхенна цхьа миллиони 265 эзари пунт ялат дIа а луш укх деношка шера план кхоачашъяьй Грозненски района боахамаша.

Шерра баьржаб вай республике коммунистически хьисапе вахара а болх бара а тIехьара болам. Цу боламе дакъа лоацаш ва 65 эзар саг. ХIанзале а эзарнел совгIа бригадашта, сменашта, участкашта коммунистически къахьегама коллективаш яха сийлен цIи еннай. Царна юкъе я бIарчча заводаш, мехкдаьтта промыслаш.

ХIанз республика предприятей, колхозийи совхозийи болхлой Октябра сийна къахьегама вахте эттаб. Эггара хьалха из сийлахь гIулакх дIадоладаьд Грозненски крекинг-завода коллективо. Баха мабоаггIара Октябра 45 шу дизара накъа бахара цар лаьрхIад семилетка диъ-лагIча шера валови продукци арахецара план 20-ча декабре кхоачашъе, хIаьта нийс бетта план ханал ялх ди хьалха кхоачашъе.

Крекингистий болам хьаллаьцаб республикерча дукхача предприятей, установкай, бригадай болхлоша. Хозача къахьегама совгIаташца Октябра 45 шу дизара накъа бахара шерра яхь йоаржаяьй ЦРМЗ коллективо. Къахьегама вахте эттаб Грозненски локомотивни депо машиннаькъахой.

ХьажкIаш сихагIа чуийца яхара, паччахьалкхенна уж дIаялара план кхоачашъяра яхье баьнна къахьегаш ба колхозийи совхозийи механизатораш. Керда доккхий декхараш тIаийду колхозхошеи совхозий болхлошеи. Масала, планал совгIа кхы а 150 эзар пунт ялат дIадала дош деннад Грозненски района къахьегамхоша. Гуйран балхаш сихагIа чакхдахара, шоай декхараш дизза кхоачашде оарцагIбаьннаб дуккхача боахамий къахьегамхой.

Партийни, комсомольски, профсоюзни организацей сийлахь декхар да Октябра сийна яьржа яхь кхы а шеръяр, еррига коллективаш, хIара болхло цунна юкъеозар. Уж декхарийла я яхье баьннарий теркам предприятей, колхозий, совхозий чурча кхоачамех бизза пайда эцара тIаберзабе, шерагIа йоаржае еза мугIарерча болхлой инициатива.

Юртбоахама къахьегамхошта Iалаьмате бехктокхаме ха я хIанзаръяр. Боахамий кулгалхой, партийнии комсомольскии организацеш декхарийла я юртбоахама болхлой сихагIа хьажкIаш, шекара свекла чуэцара, кхыдола балхаш дара оарцагIбаха. ХIанз чIоагIа лоархIаме да хIара комбайнер, тракторист, шофер социалистически яхьа юкъеозар, хIана аьлча кхашкара балхаш юхатеттара бахьанаш да техниках, транспортах лерттIа пайда ца эцар. Цудухьа из гIулакх тоадара чIоагIагIа теркам тIабахийта беза.

Семилетка диъла гIча шера план кхоачашъяр, деррига юртбоахама балхаш ханнахьа чакхдахар — иштта да хIанз республика къахьегамхошта хьалхашка латта декхараш. Уж толамца кхоачаш а деш Октябра цIей дезде кийчлуш ба уж хIанз.

Хозача совгIаташца белгалдоаккхаргда вай къахьегамхой деза ЦIей!

ШЕРА ПРОГРАММА—
ХАНАЛ ХЬАЛХА

ГРОЗНЕНСКИ КРЕКИНГ-ЗАВОДА КОЛЛЕКТИВА СОЦИАЛИСТИЧЕСКИ ДЕКХАРАШ

Дика ка маьхал а йоалаш кхоачашъеш латт КПСС XXII исторически съездо тIаийца, коммунистически общество хьалъяра сийлахь-йоккха Программа. Сийлахь-йоккха Октябрьски социалистически революци котъялар бахьан долаш хиннай советски нахага Iалаьмате доккхий хIамаш де торо. Коммунистически парте хьаькъале кулгал дар бахьан долаш сихха дегIаух вай Даьхен халкъа боахама деррига доакъош. Цхьаннена тIехьа шоллагIвар а гIотташ, гIайтта космосе бахар даьймехка турпала къонгаш — Ю. Гагарин, Г. Титов, А. Николаев, П. Попович. Лаьттан букъ тIа дахача дерригача халкъашта сердал телар ван мохк ба.

Коммунизма материально-технически база хьалъяра гIулакха кIезига дакъа лацац крекинг-завода коллективо а. Семилетка диъла гIча шера тIаийца социалистически декхараш толамца кхоачашду. Цхьабакъда, из а де йиш йолчох деррига дац.

Сийлахь-боккхача Октябра 45 шу дуза ди къахьегама кердача толамашца белгалдаккхара тIа а кхувш, тхоай кхоачамаши торонаши лархIа а лаьрхIа, крекинг-завода болхлоша, инженерно-технически болхлоша, гIулакхерча наха шоашта тIаэц доккхагIа дола ер социалистически декхараш:

валови продукци арахецара шера программа 20-ча декабрен, хIаьта итт бетта план 24-ча октябрен кхоачашъе;

къахьегама овсарле заданел ши процент дукхагIа лакхъе;

товарни продукцега дIадодар планах лаьрхIачул 1,2 процент дукхагIа чухнахьа даккха;

планах оттадаьча боарамел электроэнерги 7 процент, доагор 0,8 процент, пар 2,5 процент, технологически довраш 3,3 процент кIезигагIа доаде;

200 эзар сом пайда боалаш йола 700 рационализаторски предложени балха юкъейоалае;

къаьстта ши-шийна хьехаш 35 болхло кийчве, 280 сага балха говзал лакхъе;

оахош шефал леладеш йолча «Горец» яхача совхоза данман эшшаш дола новкъостал лоаттаде, совхоза боахама массе дакъа дIахо а дегIадоаладара хьинаре дакъа лоацаш хила;

135 сага лаьрхIа йола берий комбинат хозяйственни хьисапе хьалъяра керттера балхаш йистедаха.

Сийлахь-боккхача Октябра 45 шу дузача денна сийленца накъа дахара йолча яхьа юкъе бахара тIахьех оаха Нохч-ГIалгIай республикера берригa къахьегамхой.

ДИИЦА А ДИИЦА, КРЕКИНГ-ЗАВОДА БОЛХЛОЙ, ИНЖЕНЕРНО-ТЕХНИЧЕСКИ БОЛХЛОЙ, ГIУЛАКХЕРЧА НАЬХА СОБРАНЕШКА ТIАИЙЦАД ДЕКХАРАШ.

КРЕКИНГИСТИЙ БОЛАМ ХЬАЛЛАЬЦАБ

Коммунистически къахьегама сийлен цIи лелаеча Грозненски Нефтемаслозавода воккхагIа волча оператора Гильдибаев Александра кулгалду № 40 йолча установка коллектив укх тIеххьарча квартале доккхий къахьегама толамаш доахаш я.

Укх шера ялхайтта рационализаторски предложени кийчъяьй коммунистически къахьегама ударник волча Гильдибаев Александра. Царех шийтта предложени хIанзале балха юкъейихьай. Юккъера лаьрхIача хIара предложене паччахьалкхенна ши бIаь, кхо бIаь сом кходе торо хулийт. Фильтра вакуума балха овсарле лакхъяра хетаяьча цун тIеххьарча рационализаторски предложене паччахьалкхенна дуккха ачха кходаьд.

Шоай балха говзал дIа-юха а луш барт тайна дика къахьегаш я установка коллектив. Байнача бетта продукци арахецара план 120 процент кхоачашъяьй цар. БархI бетта массехк эзар тонн планал совгIа продукци арахийцай. Беча балха говзал лакхаяккхарал совгIа установка берригa къахьегамхой институташка, техникумашка, школашка дешаш ба. Царна юкъе ба оператораш Ф. Липов, В. Саламатин, боккхагIа бола оператораш Д. Горковой, В. Косолапов, А. Волошин, иштта кхыбараш а.

Крекингисташа дIадоладаь дика гIулакх хьал а лаьца Октябра 45 шу дузача денна сийленца накъа бахара социалистически яхье яьннай Нефтемаслозавода № 40 йолча установка коллектив. ТIаийцача декхарел совгIа цу ден сийна 300 тонн продукци арахеца лаьрхIад цар.

Б. КОСТОЕВ.

Продукци дукхагIеи дикагIеи

Совнархоза химзавода № 17-18 йолча цехе оаха фенол хьадоаккхача аппаратчикал болх бу дукха ха я. ТIаийцача декхарел дукхагIа продукци ара а хецаш коммунистически къахьегама сийлен цIи яккхара чIоагIа къовсам лоаттабу тха цеха коллективо. Иштта дика коллективо къахьегарах августа бетта план 21-ча дийнахьа кхоачашъяьй оаха. № 16 йолча цехо бедал хьахецарга хьежжа мара болх дIабахьа йиш яц тха цеха, цудухьа балха овсарле лакхаяккхара гIо де социалистически яхье даьннад тхо ялхайттлагIча цеха коллективаца. ХIанз сменах йола фенол арахецара нормаш тIеххкхоачашъю.

Укх шера болх дикагIа дIа а гIоргболаш паччахьалкхенна ахча кходергдола 5 рационализаторски предложени кийчъяьй оаха шинне, царех кхоъ балха юкъейихьай.

Крекинг-завода технологаша дIадоладаь дика гIулакх хьал а лаьца Сийлахь-боккхача Октябра 45 шу дузача ден сийленца накъа бахара социалистически яхье яьннай цеха аппаратчиккий коллектив. Цу денна совгIата 16-ча цехо хьа чу мел лу бедал чакх а яьккха тIехдика продукци кийчъе лерхI тха коллективо.

В. КОРОБКО, В. ДЫНИН, химзавода № 17-18 йолча цеха боккхагIа бола аппаратчикаш.

Ахархой! КЪАХЬЕГАМА ХЬИНАР СОВДАККХА КХАШКА
1-ча октябрга хьажкIаш чуийца а яьха,
ПАЧЧАХЬАЛКХЕННА ЯЛАТ ДIАДАЛАГА ПЛАН КХОАЧАШЪЕРГЬЯ ВАЙ!

Дерригача советски халкъаца цхьана Сийлахь-боккхача Октябра 45 шу дизара баха боаггIача тайпара накъа бахар духьа, кхашкара гуйран балхаш сихагIа чакхдахар духьа яхье баьнна ба юрташкара къахьегамхой. Сихденнад хIанз хьажкIий кхашкара балхаш. Колхозийи совхозийи къахьегамхошеи механизаторашеи шоай деррига низаш тIадахийтад хьажкIаш сентябрь бетта чуийца яхаран паччахьалкхенна ялат дIадалара план кхоачашъяран.

Кхашкара хоамаш ух Наурски производственни управлене цхьадола боахамаш хьажкIаш чуийца даларах, хьажкIаш чуийца йоалаш латт Грозненски опорно-хьоккхама совхозе, № 2 йолча баьца даарий-шурий совхозе, кхыча боахамашка.

ДIадахача пхе дийнахьа болх дикагIа вIаштIехьбаьккха чуийцай хьажкIаш Грозненски, Гудермесски, Сунженски районий боахамашка.

ХIаьта а, хьалхагIа санна, сатоха йиш йоацаш шортига лел хьажкIаш чуэцара балхаш Курчалой, Урус-Мартана, Наьсарен районашка.

Наьсарен района совхозашка еррига дIайийна хьажкIаш диълагIа дакъа мара чуийца яьннаяц. Укх тIеххьарча пхе дийнахьа чуийцараш 220 гектар хьажкIаш мара яц, хIаьта хIанзчул тIехьагIа чуэца езаш 11,5 эзар гектар я. ХьажкIаш кхы сихагIа чу ца эце, Iан кIал гIоргья. Цун уйла е еза совхозий кулгалхошен специалисташен, партийнии советскии органаша, цу района берригача къахьегамхоша.

Шун декхар да, наьсархой, цIи хезача украински звеньевая Н. Г. Заглада тIахьехам хьаллацар, хьажкIаш чуэцара эхьера тIехьадисар дIадаккхар.

Гуйран замалахь йоакхо ю ахархоша тIадоагIача шера боаккхаргболча хьувкъама а. Гуйран ялаташ дIаде доладеннад республика боахамаш, эзараш гектараш дIайийна яьннай. Дийлхача догIаша дика аьттув баьккхаб ялаташ дIадера.

Зябь соахкарчул кIеззига дикагIа оах республике. КхоалагIа дакъа лаьтта хIанзале а кийчдаь даьннад бIаьстан юхье хIамаш дIаера. Цхьабакъда, дуккхача боахамашка хIанз а йоаггIача тайпара йоакхо яц тIадоагIача шера доахаргдолча хьувкъамий. Зябь ахара балхаш эсала лел Ачхой-Мартана, Шаьла, Советски, кхыча районашка.

15-ча СЕНТЯБРГА ХЬАЖКIАШ ЧУЭЦАР
(планаца нийсйича процентех)

Производственни управленеши цар районаши	чуийцай	Пхе дийнахьа тIакхийттай (гектараш)
НАУРСКИ	78	242
Надтеречни	100	—
Наурски	79	—
Шелковской	58	242
ГРОЗНЕНСКИ	58	2051
Грозненски	70	1593
Урус-Мартана	45	283
Ачхой-Мартана	42	175
Советски	13	—
ГУДЕРМЕССКИ	46	1514
Гудермесски	80	708
Шаьла	47	540
Курчалой	42	104
Ведана	19	140
Ножай-Юрта	11	22
СУНЖЕНСКИ	43	1393
Сунженски	58	1004
г. МагIалбик	48	133
Наьсарен	25	220
Первомайски	13	36
«Скотооткорма» боахамаш	71	390
Совнархоза совхозаш	64	170

Кхаь дийнахьа 8 комбайнаца — 15 гектар

«ТIой-Юртарча къахьегамхоша дош лу цхьа фийг боа ца беш ханал хьалха хьажкIаш чуийца яха», аьнна лозунг хьалтеха доал Наьсарен района «Октябра 40 шу» яхача совхоза шоллагIча отделене коа. Бакъда, долчча бесса гIулакх техкачул тIехьагIа тхона бохам бир цу хьалхагIа дика хийттача тIахьехамо.

— 9-ча сентябре доладеннад тхо хьажкIаш чуэца. Болх беш кхо комбайн я. Цу хана денз чуийцай 334 центнер хьажкIаш, царех паччахьалкхенна дIаеннай 142 центнер, чуийца яьннараш 15 гектар я. Из болх баьб оаха 17 сентябре хьатIакхаччалца, — яхаш дийцар тхона отделене бухгалтере чу. 7—8 дийнахьа кхаь комбайнаца 15 гектар! Ший балхах дог лазаш волча сага юхь тIа хьацар тохаргдар цу хоамо. Бакъда, цигар управляющи нов. Дзауров цу гIулакха сагота ва аьнна хетанзар тхона. Саббаре, вIалла ше бехктокхаме воацаш санна ду цо къамаьл.

— Транспорт йоацаш сеца лаьттаб тха болх. Масса хана хала хул юххьанца дIадоладаь гIулакх.

— Кемаш санна лел хьаллар комбайнаш-м, яхар а харц хилар. Тхо тIакхаьчача цаI мара болх беш комбайн яцар. Вожаш тата доацаш сатийна латт. Трактор а йоацаш латтача комбайна дIатIадахар тхо. Сагот деш вагIа комбайнер Кодзоев Махьмад.

— Укх пхе-ялх дийнахьа шикхо гектар мара хьажкIаш хьекхаяц аз, — йоах Махьмада. Цхьан-шин сахьата болх бича йох трактор. ТIаккха из центральни усадьбе дIаюг. Цига тоаеш цхьа ди е кхы совгIа ха йоаккх. ХIанз диазлагIа вахав нов. [illegible]азиков трактор тоае. Со цунга хьежаш вагIа.

— Кхы трактор еций укх отделене?

— Шортта я. Бакъда, сона хьалац бригадира. ЦаI дIаеннай хьона, йоах, тоъаргья. Иштта пайда боацаш ха дIаухийташ латт Кодзоева «ККХ-3» яха комбайн.

КхоалагIа ди да трактор йоацаш Хадзиев Ювсапа комбайн латта а.

Харц хилар машинаш яц, яхаш кулгалхоша дийцар. МагIалбикера хьаяьхка машинаш де хIама а доацаш дийнахьа сарралца кхай тIа латт. Оаха рейд еча дийнахьа комбайнашта юхе 30 машин латтар. Шофераш эгIаз ух. Даьхенна а тхоашта а доккха зе ду оаха, йоах цар, совхоза кулгалхоша боаггIача тайпара болх вIаштIехьа ца баккхар бахьан долаш.

Комбайнашта тIехьа дукха хьажкIаш юс, уж хьалехьаеш цха иттех саг мара вац. Звенодаш раьза бац цу гIулакха. Тхона бе яц, йоах цар, хьажкIаш кулг-кара чуэцаш а уж хьалехьаеш а. Ах болх комбайно бу, ах оаха бу. ХьажкIий центнераашта мах IотIабетт цу гIулакхо.

Иштта мела лел из болх совхоза кхыча отделенешка а. Наьсар-Кертерча отделене 18 машин яр цу дийнахьа хьажкIаш чуэцача болх бе яйта. Iуйрийна 7 сахьат даьлча денз сайрийна 6 сахьат даллалца хьатта 8 тонн хьажкIий мара янзар цар. Царех ши тонн заготпункте дIайихьар. ТIаккха малагIа овла болаш да, кулгалхоша машинаш тоъац яхаш ду къамаьлаш? Рейдови бригадо гучадаьккхар, цу совхозе 50 процент машинаш сов хилар, цар боахама зе мара пайда ца белга. ХIара машинах, цхьан сахьата из сацаь лаьттача 2—3 сом гIод тох совхоза. Цудухьа машинашцара гIулакх хьожаш леладе деза, къаьстта уж кхычахьара хьатIаяьхка яле.

...Мишта лел совхозе кулгкара хьажкIаш чуэцара нах оарцагIбоахилга? ТIой - Юртарча отделене хIара денна балха арабовла мегаргболаш а декхарийла болаш а 300—400 саг ва. Бакъда, цар сатем боабац отделене бехктокхамерча наха, шийна гунахьа доацаш санна вагIа юрта Совета председатель нов. Албаков а. Дукха лордаш тIехь хьажкIаш Iайнай хьатташка. Кулг-кара уж цIенъеш кIезига нах ба. Масала, оаха рейд еча дийнахьа Наьсар-Кертерча хьатта из болх беш 25 совгIа саг вар, ТIой-Юрта — 13, Долакха-Юрта кхы а кIезигагIа. Цудухьа кIезига ух заготпункташка хьажкIаш. 18-ча сентябре совхозо 8 машин мара хьажкIаш дIаяланзар паччахьалкхенна. Уж я юккъера лаьрхIача 25—30 тонн.

Совхоза болх юхабетт Наьсарен района заготпункта кулгалхоша а. Моттигаш нийслу отделенешкара хьаена хьажкIаш дIа а ца эцаш юхакухьийташ. Дукха ха йоацаш Наьсар-Кертера ена йиъ машин хьажкIаш тIаьда я, аьнна хьа ца эцаш йитар заготпункто. Во ю цига дIаийеча хьажкIий учет а, машинаш гоаю.

18-ча сентябре № 11-82 йолча машина шофер диззача сахьата тараза тIа лаьттар хьажкIаш эза ца йоалаш. Уж тайпара кхоачамбоацараш дIа а даьха, кхетамца вIаштIехьдаха кхашкара балхаш.

Рейдови бригада:
С. АЛЬДИЕВ, мельзавода болхло.
М. АУШЕВ, ТIой-Юртара комбайнер.
С. ПАРОВ, района радиовещане редактор.
И. СУКИЕВ, ВЛКСМ обкома инструктор.
М. ЗАНГИЕВ, тха собкор.

КПСС Нохч-ГIалгIай обкоме

СИЙЛАХЬ-БОККХАЧА ОКТЯБРА 45 ШУ ДИЗАРА ДАХА ДОАГГIАЧА ТАЙПАРА НАКЪА ДАХАР ДУХЬА СОЦИАЛИСТИЧЕСКИ ЯХЬ ЙОАРЖАЯРА ХЬАКЪЕХЬА

Октябра сийна къахьегама вахте оттарца Москва предприятеша дIадоладаь дика гIулакх республике эггара хьалхарчарца хьаллаьцар Грозненски крекинг-завода коллективо.

Сийлахь - боккхача Октябра 45 шу дизар къахьегама кердача гIулакхашца белгалдаккха безам болаш, шоай кхоачамийи торонийи лоархIам а баь, мехкдаьтта чакхдоахараша — крекингисташа шоашта доккхагIа дола социалистически декхараш тIа а нийцад, Сийлахь-боккхача Октябра 45 шу дизара даха доаггIача тайпара накъа дахар духьа лаьцача яхьа юкъе бахкара тIахьехаш Нохч-ГIалгIай республика берригача къахьегамхошка кхайкарал а даьд.

КПСС обкома бюрос соцам баьб:

Сийлахь - боккхача Октябра 45 шу дизара даха ма доаггIара накъа дахар духьа эггара хьалха яхь йолаяьча Грозненски крекинг-завода коллектива маьхера гIулакх могадеш.

Крекинг-завода маьхера инициатива хьаллаца, Сийлахь-боккхача Октябра 45 шу дизара сийна предприятешка, колхозашка, совхозашка социалистически яхь йоаржаяра шерра организаторски болх боаржабе КПСС горкомаш, райкомаш, юххьанцара партийни организацеш, профсоюзий обкомаш, ВЛКСМ областа, городий, районий комитеташ декхарийла еш.

Октябра сийна лаьца социалистически яхь мишта лел кепа йоазон тIеи радио чу гIоллеи хадданза дувцилга газетий редакцешта а радиовещанеи телевиденеи республикански комитета а тIадиллад.

ЦЕЛИНОГРАДСКИ ОБЛАСТЬ. Паччахьалкхен машинаш еча зональни станце кхашка гIолла лел тамашийна агрегат—тIехьа тележка а йолаш йола ший тайпара комбайн а ийца йода низ бола трактор. Из я зрелоста аттестат эцара экзамен луш йоалла Кирова цIерахча Ленинградски заводо хьаяь «Кировец» яха чархаш тIара трактори «Ростсельмаш» яхача заводо хьаяь «РСМ-10» яха комбайни.

220 говра низ болаш я «Кировец», шаккхе соа ведущи йолаш а сахьата 35 километрга кхоачаш никъ буларгболаш а я из.

Балха овсарле лакха я тIехьатувсача «РСМ-10» яхача комбайна — «СК-4» яхача комбайначул шозза дукхагIа бункер чу хож 25 центнер ялат. Шерра мул лоацача жатка хьекха шолха дада касараш хьал а ийду, арда а оард машино, цо чах каг а йоахаш, низ болча вентиляторца тележка чу — «ТПУ-70» яхача прицепа чу ухийт из. Цул совгIа, ялатийна лаьрхIа хьажкIаш а чуэцалургья комбайнага.

«Кировец» яхача трактора кабина чура электросигналийи гидравликаи новкъосталца лехкаш я комбайн.

СУРТА ТIА: тIехьайийза «РСМ-10» яха комбайни «ТПУ-70» яха прицепи а йолаш йола «Кировец» яха трактор шолха дада касараш хьалъэцача.

И. Нарышкова сурт.
ТАСС фотохроника.

КПСС ЦК РСФСР-а ЙОЛЧА БЮРО

Берригача колхозхоша, совхозий болхлошеи гIулакхерча нахеи механизаторски говзалаш Iомаелга вIаштIехьдаккхарах

«Берригача колхозхоша, совхозий болхлошеи гIулакхерча нахеи механизаторски говзалаш Iомаелга вIаштIехьдаккхарах» яха соцам тIаийцаб КПСС ЦК РСФСР йолча Бюрос.

Мамогга хьаллаца дезаш гIулакх да, йоах соцам тIа, массе колхозеи совхозеи берригача колхозхоша, совхозий болхлошеи гIулакхерча нахеи механизаторски говзалаш Iомаелга вIаштIехьдаккхара юрта боахамера къахьегамхой тIахьехаш кхайкарал даьча Читински областа Ононски района «Путь к коммунизму» яхача юртбоахама артела колхозхошеи Алтайски края «Алтайский» яхача совхоза болхлошеи дIадоладаьр. ХIанз укх сахьате дукха трактораш, комбайнаш, автомобилаш, кхыйола юртбоахама машинаш я колхозашкеи совхозашкеи. ХIаьта из иштта долча хана, дукха боахамаш да йолаш йолча техниках бизза а лаккха овсарле йолаш а пайда эца ховш бола механизатораш ца тоъаш, из бахьан долаш юрта боахаме балхаш дара, къаьстта а дIайийна культураш чуэцача хана, халкъа боахама кхыча доакъошкара кадраш тIакхувла езаш хул шерра-шера.

Российски Федерацерча колхозийи совхозийи йизза торо я, белгалдоах соцам тIа, юрта боахамера деррига балхаш шоай низах кхоачашделга Iалашде. Юрта вахаш вола хIара саг техника йовзаш, из лелаяра бокъонаш ховш, из эшаш хиннача метте цунца болх бе ховш хила веза ха хьакхаьчай. 1962—63 шерашка гуйран-Iан юкъагIа вIаштIехьдаккха деза, моллагIа Iомаяь а механизатора-тракториста, комбайнера, шофера, электрика говзал цар Iомаергйолаш, кхашка а хьайбаш леладеча фермашка а механизмашца балхаш де царна ховргдолаш, дуккхача колхозхошта, совхозий болхлоштеи гIулакхерча нахаи механизаторски говзалаш Iомаелга. Цудухьа тIадиллад хIара колхозеи совхозеи, балхаш тIа боллашехьа а, механизатораш кийчбеши цар говзал лакхъеши йола школаш хьаеллилга.

КПСС ЦК РСФСР йолча Бюрос КПСС обкомашта, крайкомашта, обкомийи крайкомийи территориальни производственни управленешкарча парторгашта, парте райкомашта, юххьанцарча партийни организацешта тIадиллад, механизаторски говзалаш Iомаелгах юрташка бахача наьха керттера дешара форма а лоархIаш, массанена а механизаторски говзалаш Iомаяра гIулакха хадданза тIахьожам лоаттабелга.

(ТАСС).

Партийни вахар

ШЕРРА ДIАДОЛАДЕРГДА ПАРТИЙНИ ДЕШАРА ШУ

ХIанз партийни дешар дIадоладе мара ца дезаш 1962—1963 дешара шерга кийчо яь яьннай районни партийни организаци. КПСС XXII-ча съездо хьалхашка оттадаь декхараш кхоачашдергдолча боарамга кхоачаш марксизма-ленинизма пропаганда айяр духьа дIадахача шерашка хинна кхоачамбоацараш дIадоахаш, партийни дешара дикагIа йола опыт хьаэцаш болх баьб парте райкомо.

Кердача шера дешара гIулакхаш дика вIаштIехьдахарга хьежжа дика чакхдаргда политически дешар.

1962—1963 дешара шера партийни дешар дешаш хургва 1687 саг, царех 22 коммунист, 166 комсомолец. Алхха нохчий кхалнаха политграмота хьехача кружокашка дешаргда 1065 саго.

ДIаихача шерашка а санна политически самообразоване методаца Iомаергья марксизм-ленинизм. Цу гIулакха Веданарча юкъерча школе оаха вIашагIъеллай коммунистически хьехам тергбола цхьа семинар. Цу тайппара укх шера духьашха вIашагIъеллай районе КПСС истори Iомадергдола 6 семинари парте райкоме юрта боахама конкретни экономика Iомаергйола семинари. Цу семинаре дешаш хургба района колхозий председателаш, учрежденей, организацей кулгалхой. Промышленностеи торговлеи конкретни экономика Iомаеш хургва 70 гаргга саг, юххьанцарча экономически школашка — 180 саг. Цу тайппара партийни дешарца керттера Iомадер хургда марксизм-ленинизм а промышленностеи юрта боахамеи экономика а. Партийни дешара аьттув балар дукхача даькъе пропагандистех тийша хилар кхета а деш, массе оагIорахьара тохкам а беш хорж оаха пропагандитски кадраш. Укх тайпара вIашагIтехаб районе пропаганисташ. Беррига пропагандисташ 96 саг ва, царех КПСС член — 37, ВЛКСМ член — 30. Образованега диллача: лакхехьара образовани йолаш — 14, йизза лакхехьара йоаца образовани йолаш 8, юкъера специальни образовани йолаш 8, юкъера образовани йолаш 30, йизза йоаца юкъера образовани йолаш 36 саг. Царех дукхагIбараша пропагандисталла болх бу 2—4 шу да.

Къаьстта белгалбаха безаш ба шоай болх боккхача безамца дIаболабе лаьрхIа бола дика пропагандистш: Дешни-Веданарча бархI шерарча школа хьехархо Паталиева Мария, «Сельхозтехника» отделене управляющи Алиев Султан, Веданарча лесопунктера плановик Борис Шахгиреев, иштта кхыбараш. Пропагандистски группай болх тоабар духьа цар кулгалхой хьожабаьб оаха дикагIа кхеташ а опыт йолаш а бола болхлой. Масала, нохчий кхалнаха политграмота хьехача пропагандистий группана кулгалдеш хургья нов. Р. А. Ахматукаева, КПСС истори Iомадеча пропагандистий группана кулгалдеш нов. Е. А. Комарова, промышленностеи юрта боахамеи экономика Iомаеча группана кулгалдеш — нов. З. Сугаипов, хIаьта районни семинараштa кулгалдергда КПСС райкома секретара нов. С. Ф. Володина ше.

Шеко яц идеологически болх тоабеш, эргабоахаш, коммунисташ марксистско-ленински хьехамца кийчбеш, къахьегамхошта коммунистически кхетам луш йолча районни партийни организацена КПСС XXII-ча съезда исторически решенеш кхоачашъяра уж оарцагIбаха могаргхилараx.

С. ГАБАШЕВ,
КПСС Ведана райкома пропагандаи агитацеи отдела заведующи.

Пропагандистий семинар

Дешара керда шу дика дIадоладара хетаяь республикански семинар хиннай КПСС Нохч-ГIалгIай обкомеи Грозненски горкомеи политически дешара ЦIагIа пропаганистий семинара кулгалхошца. Семинаре дакъа лоацаш хилар идеологически болх лелабу КПСС райкомий секретараши, отделий заведующеши, политически дешара кабинетий заведующеши.

Семинаре хиннараша ладийгIар дукхача докладашка. КПСС обкома пропагандаи агитацеи отдела заведующе Н. Ф. Александрова доклад йир хIанзарча хьалех партийни пропаганда декхарехи пропагандистски кадрай лоархIамехи, юртбоахама продукташ яхареи кийчъяреи министра А. М. Слюсарева — семилетка диълагIча шера план кхоачашъяра лоаттабеча къовсаме республика колхозийи совхозийи декхарех, Нохч-ГIалгIай совнархоза председатела заместитела С. В. Синельникова — семилетка диълагIча шера план кхоачашъяь яккхара республика промышленноста хьалхашка латтача декхарех.

1962—1963 дешара шерарча декхарий хьакъехьа шоайла дага а баьлар пропаганистий семинара кулгалхой. ХьалхагIа а санна, партийни дешара системе укх кердача шера а кЮаргагIа Iомаергья КПСС XXII съездо хьалхашка оттаяь теоретически проблемаш. Боккха лоархIам болаш да теори Iомаелга практически декхарашца — экономически болх тоабарца, къахьегама овсарле лакхъярца, продукци дикагIа а дукхагIа а яккхарца, цунга дIадодар чухнахьа даккхарца — бувзам болаш леладар. Семинаре дукха терко тIаяхийтар пропагандисташа шоай балха говзал, кхетам лакхбара дешашта. Политически дешара ЦIагIа, соахка а санна, укх шера а болх беш хургья шера болх беш йола керда пропагандисташ кийчбу курсаш. Октябрь бутт хьахуллашехьа а цар болх лертIа дIаболалургболаш, парте райкомаша сихагIа белгалбаха беза цу курсашка хьожабеш бола новкъостий.

КПСС истори, диалектически исторически материализм, политически экономи, конкретни экономика, иштта кхыдараш Iомадеча пропагандистски семинарий кулгалхой даиман болх беш йола семинар хургья политически дешара ЦIагIа. Цу семинарий кулгалхоша 1962—1963 дешара шерара учебни планаш йийцар, хьалхарча занятешта хетаяьча методически лекцешка ладийгIар.

Iана кийчо елга сихде

ЧIоагIа лоархIаме да хIанззе а доаханна Iан кийчо яр. Из гIулакх чIоаггIа бехктокхаме а хеташ къахьийгад Грозненски района «Ермоловский» совхоза № 2 йолча шурий-товарни фермерча хьайбаш леладераша. Ферма бригадира нов. Исаева, дояркашца дага а ваьнна, цхьадола помещенешта ремонт яра балхащ шоай низаца де лаьрхIар. Хьайбаш леладераша хьаха а хьаьха, кIираш техар ерригача помещенешта. Болх дика барах цига къаьстта белгалбаьлар йижарий Кадыровгlар Яхеи Зинеи, дояркаш Мулдаева Хама, Джамулатова Неби, кхыбараш.

Ши шу хьалхагIа Грозненски районе эггара хьалха цу ферме дIадоладир доахан кортамукъа хийца кхабара гIулакх. Цо боккха экономически пайда белар, деттача доахана продуктивность лакхйир, хьайбаш леладерий болх аттача баьккхар, йиш хилийтар хьалхагIа хиннача помещенешка доахан дукхагIа чухошийта. ХIанз ши шу дIадоалаш латт отделене кулгалхоша (управляющи нов. Абрамов) шоай гIулакх доаггIача тайпара кхоачаш ца дар бахьан долаш из прогрессивни метод кхы юкъе ца йоалаю. Цхьабакъда, дояркаша дуккхаза кертагIдаьхад доахан кортамукъа хийца кхабанза дарг ца хилара дош. Юххера а, укх шера ферме доккхий балхаш даьд хьайбаш леладерий къахьегама механизаци яр духьа. Укхаза хийцца хьалъеш латт массабола етт механически бетта йиш хулийтаргйола «елочка». Грозненски районий юкъарча «Сельхозтехника» отделене механизатораш боахк аппаратура вIашагIйоллаш, хIаьта совхоза гIишлонхой декхарийла ба отар сихагIа хьалдаь даккха — хIанз тхов ца туллаш гаьна боалийташ латт цар из.

Доахан арахецача карта асфальт юллаш латт, цига хIанз жагIа боассабаьб.

Доахан кортамукъа латтаргдолаш 150 Iатта лаьрхIа отар даьд. Цунца я къаьстта шура чакхйоахa моттиг, дика кийчъяь искусственни осеменене пункт.

Хьалъе йолаяьй телятник, цхьабакъда, из хвалъе мело еш ва управляющи нов. Абрамов. Сухалбе беза совхоза Хамзатов Сайд-Iале кулгалдеча гIишлонхой бригадо. 20-гIа сентябрь хьатIакхачалехьа йистеяла езаш йола из помещени хьалъеш лард йолла йолаеннаяц сентябрь бетта юххьерча деношка мара. Кастта лоамара цIадоагIаргдолаш Iаьсий да, хIаьта уж чудохка помещени а яц.

Фермана юххе хьалъувтташ латт силоса гувнаш. ХIанзале пхиъ хиннаб уж, хIаьта ялхлагIбар хьалбеш а латт. Цу тайппара фермана юххе кийчъяьй 5000 центнер силос. ДIаихача шерашка санна паччахьалкхенгара новкъостал деха ца дезаш шоай доакъарех кхоачамбергба совхозо укх шера. ХIанз сихха динза даргдоацар — гIожа доакъараш Iалашделга. Маькха чаи гIадамаши хIанз а ара да. ЙоачашIотIайолаялалехьа ферме тIаоза деза из доакъар.

С. КОСТИН.

БАРТ ТАЙНА КОЛЛЕКТИВ

ЛархIа а воагIаш ший гIулакха мастер, дошо кулгаш дола саг, лоархI Грозненски вагонни депо коммунистически къахьегама бригадацарча, гIонна йолча цехерча, слесарах Окаев Султанах. ШоллагIа токара говзал Iомаяьй цо, нагахьа санна эшаш хуле ше хьокх цо подшипникаш а.

Окаева ше цхьанне болх дика барал а дикагIа йола подшипникаш вагонашта дIателарал а совнагIа, ший опыти говзали дIалу шийца цхьана болх беш волча слесара Майбулаев Iабаса. Цудухьа производственни заданеш даим тIеххкоачашъю цар бригадо.

ЧIоагIа барт тайна, цхьа дезал санна бахаш а болх беш а ба дуккха шераш хьалхагIа денз воккхагIволча слесара Кукин Василе кулгалдеш йолча подшипникаш хьоккхача цу бригада членаш.

Болх дика вIаштIехьбаьккха а дукха безаш а йолча цу коллективо дуккхаза а хьахьекхад ше денна дошзехьа ца доаделга. Сийлахь-боккхача Октябра 45 шу дизара сийна къахьегама вахте а этта керда толамаш даха лаьрхIа я из.

* *

Айдамирова Марема Грозненски вагонни депо болх бу дукха ха яц, цхьабакъда цу йоккхача коллектива юкъе дуккхача болхлошта йовз из дика производственница йолга хов.

ЗIамига дале а, чIоагIа бехктокхамера гIулакх да Маремагара дар — концепронитчица я из, цо арахецача продукцех тийша да вагонаша ремонт йоацаш никъ белга а никъ беча хана цар кхерамзле Iалашъелга а. Юххьанца чIоагIа къахьега дийзар цу балха къайленаш Iомаяра, цхьабакъда, шийца балха йоаллача ший новкъоста Евтеева Марияс новкъостал а деш, хIанз бокъонца ший болх байза яьннай Айдамирова Марем.

Сийлахь-боккхача Октябра 45 шу дизара сийна къахьегама вахте эттай Айдамирова Мареми цунца цхьана къахьегаш йола цун новкъост Евтеева Марияи.

Г. АНОХОВ.

СЕРДАЛО

2-гIа оагI. 20 сентябрь, 1962 ш.

ФОТОРЕПОРТАЖ

МЕБЕЛЬ Ю ХЬУ КИЙЧЪЕЧА

ХIаране цIагIа шоана бIаргагу хоза бос болча дахчах хьаяь мебель: шифоньер, буфет, приемник, иштта кхыйола хIамаш а. Мичара кийчъю из тайпа хьу? Нохч-ГIалгIайчен а вай мехка а мебель еча предприятешка из башхадика хьу дIакхухьийтача предприятешта юкъе я Сунженски леспромхоза Первомайски хьуна участок а.

...Эса-чIожа, МагIа-Оалкома юххе кхаьчача хоз тайптайпарча моторий таташ. Хакиев Идриси, Далиев Iумари, Бисаев Махьмади керте латтача комплексни бригадай болхлой боахк хьу хьокхаш.

ХIанз Октябра 45 шу дизара сийна къахьегама вахте эттай участка коллектив. Укх деношка кхы а айденнад болхлой хьинар, тIеххкоачашъю хьу кийчъяра план.

Аьттехьарча сурта тIа шоана бIаргагу велакъежа зIамига саг. Из ва дикагIа вола бензопильщик Далиев Iумар. Хоза а атта а бу цо болх, цудухьа хьокхамаш а да цун дог гIоздоаккхаш.

Iолегадаь хенаш чехка цхьалхадоах. «С-80» яхача тракторца уж складе дIакхухьаш ва Хакиев Султан ший новкъостаца. Уж шоана гу аьрдехьарча сурта тIа. КхоалагIча сурто хьагойт бокъонца цIенъяь, хержа яьнна хьу дIакхухьа вагонаш. Цигара тайп-тайпарча предприятешка кхоачаргья хьу.

Дезача цIей сийна низ кхо ца беш къахьегаргда оаха, йоах берригача болхлоша.

С. ХАКИЕВА сурташи тексти.

Оаха яздаьчох хиннар

«ХIара тракторгара — хьадала могар». Иштта корта а болаш номер 60 йолча «Сердало» газета тIа кепа техача статьях укх тайпара хоам бу Грозненски совхозноколхозни управлене начальника заместитела нов. Баширова:

Статья тIа дувца кхоачамбоацараш дIа а доахаш еха машин кхашка тоаергйола болх вIаштIехьбаккха, аьнна «Горец» совхоза директора управлене еннача указанех ГАЗ-93 яхача машина тIа йиллай электросварочни агрегат. Отделенера хабар хьа ма кхаьчча а кхашка дIа а гIойя машина еха оатхал тоаю цу агрегатаца.

* *

«IАНА КЕЧАМ БЕЛГА ТIЕХЬА ДАХА МЕГАРГДАЦ», аьнна корта болаш номер 67 йолча «Сердало» газета тIа кепа техаяр статья. Цу тIа дийцача кхоачамбоацарех лаьца Курчалой райисполкома председатела заместитела укх тайпара хоам бу:

Ножай-Юртхоша дIадоладаь гIулакх укх тIеххьарча хана дика хьаллаьцад. Регита яхача юрта общественноста низаца хьалъяьй клуб, хIаьта района юрташка хьалъяьй кхоъ аппаратнии йиъ моторнии отделени.

Бокъонца ремонт а яь, хIанз къахьегамхошта кинофильмаш хьокхаш я Центорой яхача юртара клуб. Майртуп яхача юртарча клуба ремонт яьй, киноэкран тоаяьй, кинофильмаш дикагIа хьокхаргдола гIулакхаш даьд. Хьалъе вIаштIехьа дол-долча волейбольни майдаш ергья района клубашка. Iа хьатIакхачалехьа ремонташ яь яьха хургья ерригa культура учрежденеш.

Новогрозненски мехкдаьтта чакхдоахача завода № 43-5 йолча установка коллективо укх деношка кхоачашъяьй семилетка диълагIча шера ийс бетта план. ХIанз Октябра 45 шу дузача денна дикача къахьегама толамашца накъа яхара вахте эттай установка коллектив. Укхаза белгалваьнна дика болх беш ва коммунистически къахьегама ударник воккхагIа вола оператор А. Морхотов.

Сурта тIа: А. Морхотов ший балха тIа.

И. Плиева сурт.

ШИЙ ТЕРРИТОРЕ КХЫЧА МЕХКИЙ РАКЕТНИ БАЗАШ ЙОХКИЙТАРГЙОАЦАШ ИРАНА ДЕКХАР ТIАЭЦАРА ХЬАКЪЕХЬА СОВЕТСКИ СОЮЗЕИ ИРАНЕИ ВIАШИ ДIА-ЮХА ЯХЬИЙТА НОТАШ

Укх шера 15 сентябре Тегеране цхьаккха тайпа ракетни база Ирана территоре йилла кхыча мехкий паччахьалкхенашта бокъо ца ялара хьакъехьарча дешах лаьца вIаши дIаюха ноташ яхьийтай Иранерча СССР посола Н. М. Пеговен, Ирана шахиншаховски правительства кхыча мехкашцарча гIулакхий министра Аббас Арамен.

Ирана кхыча мехкашцарча гIулакхий министра укх тайпара чулоацам болаш йола нота еннай советски посолага:

«Кхыча мехкашцарча гIулакхий шахиншаховски министерства тешам лу Советски Социалистически Республикай Союза посольство ше лоархIаш хилара, переговораш дIахо дегIа а йоалаеш цо посольствага дIаяланза яргйоацаш лоархI ший дика уйлаш дIакхайкаяри шин мехка юкъера доттагIлен лардаш чIоагIъяри духьа цхьаккха тайпа ракетни база Ирана территоре йилла кхыча мехкарча цхьанна а паччахьалкхенна ше бокъо лург ца хилара Советски Социалистически Республикай Союза правительствана тешам луш йола ер нота».

Цунна юха жоп луш яхьийтача советски нота тIа йоах:

«Иранерча Советски Социалистически Республикай Союза посольства тешам лу Ирана кхыча мехкашцарча гIулакхий шахиншаховски министерство ше лоархIаш хилара, дIаалар лов цунна 1962 шера 15 сентябре Ирана шахиншаховски правительства яйта, «ший дика уйлаш дIакхайкаяри шин мехка юкъера доттагIлен лардаш чIоагIъяри духьа цхьаккха тайпа ракетни база Ирана территоре йилла кхыча мехкий паччахьалкхенашта ше бокъо лург ца хилари укх нотаца Советски Социалистически Республикай Союза правительствана тешам балар а лов» яхаш йола Ирана шахиншаховски правительства нота СССР правительства раьза хинна хьатIаэцаш хилар».

Ноташ дIа-юха луча хана Ирана шахиншаховски правителства кхыча мехкашцарча гIулакхий министра Аббас Арама ший правительства цIерах къамаьлаца укх тайпара заявлени йир:

«Официально дIахойт аз, цун возалле шахиншаха, цкъа санна, дуккхаза а яьхача тайпара, Ирана шахиншаховски правительства Советски Союза територена духьаларча агрессе средство Иранах цIаккха хулийтарг ца хилар».

Иранерча СССР посола Н. М. Пегова цунна юха жоп луш укх тайпара заявлени йир:

«Советски Социалистически Республикай Союза правительства теркалъеш тIаэц Ирана шахиншаховски правительства, цун возалле шахиншаха, цкъа санна, дуккхаза а яьхача тайпара, Иранах цIаккха а хулийтаргьяц Советски Союза територена духьаларча агрессе средство, аьнна Ирана шахиншаховски правительства яь официальни заявлени. Советски правительства дIахойт лакхехьа бийца шахиншаховски правительства тешам а, хIаьта иштта цхьаккха тайпа ракетни база Ирана территоре йилла кхыча мехкий паччахьалкхенашта бокъо лургйоацаш хиларах дIаюха енна ноташ а СССР-аи Иранаи юкъера дикача лоалахой гIулакхий лардаш чIоагIъяра, Гаргарчеи Юкъерчеи Малхбоалеи машареи кхерамзлени хьашташта накъаярг хилараx ше дог тийша хилар».

ТАСС-а ЗАЯВЛЕНИ

Берлинера советски бIуна гарнизона комендатура Советски Союзо дIаяьккхачул тIехьагIа, 24-ча августе заявлени яьй США, Англе, Франце правительстваша. ХьалхагIа а санна Берлин йиъ паччахьалкхен доала кIал а я, цу йиъ оагIон союзнически комендатура полномочеш хIанз а меттахьа а я, ала гIерт уж цу заявлене тIа.

Цунах хетта ТАСС-а тIадиллад уж тайпа хабараш цхьаккха кIал кIийле йоацаш хилар дIакхайкаделга.

Кхаь паччахьалкхен бехка союзнически комендатура ший болх сацийтача 1948-ча шера денз йолаш яц Берлина доал дара йола цхьаккха а йиъ оагIора органаш.

Иштта йолаш яц цаIал дола Берлин а. Шоаш даьча сепаратни гIулакхашца США-с, Англе, Франце дIабаьккхар «Берлине оттабаь хинна йиъ оагIора бехктокхами йиъ оагIора процедурен», къаьстта йола оккупационни статут оттайир Малхбузехьарча Берлине, хьайир къаьстта йола кхаь оагIон тIема комендатура. Малхбузехьарча паччахьалкхенаша цхьан оагIорахьа эза даьча цу гIулакхашца цхьаккха гунахь долаш яц Советски Союз, хIаьта цу гIулакхех хиннача хIаманна из бехктокхаме хила йиш а яц.

США, Англе, Франце лелаеча цу политиках хьахиннар да Малхбузехьарча Берлине оккупационни режима Германе Гитлера духьаларча коалицена чуйоагIаш хиннача паччахьалкхений соглашенешцара масса бувзам хадар. СССР-а, Германски Демократически Республикана, машар безача кхыча паччахьалкхенашта духьал ерзаяь йолча Къилбаседа-атлантически агрессивни блока тIема база а яь дIаоттаяьй хIанз Малхбузехьара Берлин. Цига йолаш йола США, Англе, Франце тIема комендатураш боккъалдар аьлча НАТО комендатураш я, из дизза бакъду бокъонца Малхбузехьарча Берлине долча хьало.

Машара гIулакха духьал хадданза провокацеши тийша балхаши леладара Малхбузехьарча Германе агрессивни реваншистски гIозараша пайда а ийбеш этта хьал мел боккха кхерам болаш да дуккхаза а кертагIдаьхад Советски правительства. Беррига бехктокхам малхбузехьарча паччахьалкхений Iаьдалашта тIа а божаш, Малхбузерча Берлинера гIулакхаш укх тIеххьарча хана ирдаларо чIоаггIа бакъду ГДР а социалистически мехкий цхьоагIон а территоре тIареи царна духьал агрессивни акташ кийчъяргахьа лостаяь йолеи НАТО тIема базаш Малхбузехьарча Берлинера геттара сиха дIаяханза ярг ца хилар.

Суверенни йолча ГДР территоре тIара дунен шоллагIча тIемах юхедиса дIадаха дезаш а дIадоахаргдолаш а дола гIулакхаш цIендаь дIадахаргахьа эза даь хIама да Берлинера советски бIуна гарнизона комендатура дIаяккхар.

Оаха доккхал ду тхоай фермах

Вай мехкарча юрта боахама массе дакъа цхьатарра дика дегIадоаладара даим йоакхо еш я Коммунистически парти. КПСС ЦК мартовски Пленума решенеша белгалдаьккхад юрта боахам дIахо а тоабар, шура, дулх, даьтта, кхыйола продукташ дукхагIа яхар хIанз, шерра коммунизм хьалъеча хана. Къаьстта боккха лоархIам болаш хилар.

Цу решенеша чIоаггIа дегаш ура а оттадаь, тIаийца социалистически декхараш чуийнна кхоачашдеш я «Лермонтовский» совхоза 5-ча отделене оалхазараш леладеча ферма коллектив.

Дикача фуэх кIоригаш а дика йоах. Цудухьа дукххача хана денз оаха белгалъяьй дика фуаш деш йола котамаш. Къаьстта дIаувттаду оаха уж дикагIа дола фуаш. Геттара цIена, экккханза, форма нийса йола, 50 граммал кIезигагIа ца озаш, Iодаь кхаь-пхе денал дукхагIа ха яланза кердадараш мара инкубаторе дIакххьийтац оаха фуаш. Уж фуаш къаьстта шоаш дIа а дехкаш, царех хьаяхийтай инкубаторе кIоригаш.

Нагахьа лувсакх ца хулаш, дерриганех а хIана яхац, аьнна, кIоригаш хьайоах тха фуэх. Из кхыча бесса хила йиш а яцар, хIана аьлча оаха геттара дика кхоаб яхкаш йола котамаш. Хадданза витаминаш а минеральни доакъар а лоаттаду царна. Цунца дукха витаминаш хиларах хьонк тийннаб. Из биаьча котамаша даьча фуэх яьха кIоригаш массаза а унахцIена, онке хул.

Оалхазараш леладерашта дика хов цхьатарра Iодехкача фуэх хьалхагIа хьаяьха кIоригаш эггара дикагIа йолга, шозлагIа яьхараш кIезига эсалагIа хул, кхозлагIа яьхараш геттара заьлза, онк доацаш хул. Цудухьа эггара хьалха яьха кIоригаш эц оаха тхоашта кхаба.

Тхоай ферманна оаха хьаенараш ерригаш а 27.060 кIориг я. Кхаь даькъа йийкъа а йийкъа кхоаб уж. Шиший ханара кIоригаш цхьан къоаста а еш даьд царех Iулаш. Из боккха лоархIам болаш да, хIана аьлча уж ерригаш а цхьан кхоабаш хилча йоккхагIа, низ болашагIа яраша зIамагIа ярашка бала бахь, тIаккха цар лерттIа дегI дахьац.

КIоригаш кхабара эггара лоархIамера дараш хьалхара итт ди хилар гучадаьннад сона айса болх беш яькккхача хана. Цу юкъагIа чIоаггIа режим йолаш хила деза кIоригаш кхоабилга а царна кхыдола гIулакх делга а. Цу гIулакха хьалхе а, кIоригаш тхоашка хьакхачалехьа итт ди хьалха дика кийчо ю оаха. Помещенеш кийчъю, йIовхал лоаттаеча системага хьож, кIоригаш хьакхача ши-кхо ди хьалха боаррамагIа температура хургйолаш помещенеш йIоахъю.

Помещенешка тIаьда хилари кIоригаш готта йоахкаяри чIоагIа зене да. ХIара квадратни метра лоархIаш 16—20 кIориг мара кхы дукхагIа хилийтац оаха. ЦIаккха а боарам тIара ца йоалийташ температура лоаттаярга хадданза хьожаш хул со се а кIоригашта гIулакх деш бола кхы болхлой а. Нагахьа санна пишкашта юххе 29 градус йIовхал хила езе, оаха из массаза а цу боарам тIа лоаттаю. ЙIовхал тIехъяьлча кIоригаш матара йолх, хIама даара тIера хилац.

Температура лохъялийтар а иштта зене да. ТIаккха вIаши дегIала а гIерташ шоайла теIаю цар. КIоригаш йоккха ме хул, хьалхе а кийчъяьча клеткашка йохк оаха уж. КIоригий цхьа бутт баьннача хана 14—16 градусага кхоачаю помещенера йIовхал. Дийнахьа шозза-кхозза фо кхетийт помещенешка, хIаьта малх бенача дийнахьа сарралца кораш дийла лоаттаду. Клеткаш, инвентарь, нийш, хий меладерга шдIайхача хица юл, помещене бетта шозза кIир тох.

Чоалхане а бехктокхаме а гIулакх да оалхазарашта доакъар лулга. Вай Iилмо могадеча боарамаш тIара ца доалаш лелаю оаха доакъара рацион. Цхьабакъда, хIара фермера хьалаш бе-башха хилар бахьан долаш, тхоашкара а леладу оаха цхьадола гIулакхаш. КIоригий итт ди даллалца дийнахьа бархIазза доакъар лу оаха царна.

КIоригашта эггара дикагIа дола доакъар да лейсача жуврах баь бод. Жаври, обрати, геттара чIоагIдолийташ кхехкадаь фуъи вIашагIа а эдеш кийчбу оаха из. Шел а далийта, кIедж яькккхар мара хий малийтац зIамигача кIоригашка. Пхи ди даьлча денз коачча кийчбаь бод а Iов а юаю. Цу хана Iомаю кIоригаш хьонк баа а. Дулх сатача машинах чакх а боаккхаш, хIара кIорига 2—3 грамм кхоачаргйолаш доакъарах а бетташ буабу из.

Витаминаш дукха йоахкаш, хIама даарцара чам совбоаккхаш, лазараш ца хилийтара дика ба хьонк. Къаьстта а дика хул из кIоригашта Iайи бIаьстан юххьеи. КIоригашта луш дола доакъар тайп-тайпара хила деза. Ялх ди даьлча денз оаха кIоригий доакъара рационаца хулийт комбинированни доакъар, кенах даькккха хьоар, кIих, маькхах, хьажкIех яьккха Iов.

Тха оалхазарашта гIулакх деш бола Тылтаева Зайбула, Исаева Заза, Хатуева Гуга, Ахматова Халипат, иштта кхыбараш кIоригаша дегI мишта дахь чIоаггIа зувш ба. КIоригаш йоккхагIа хиларга хьежжа дукхагIа кхоачийт царга хьонк, нитташ, тайп-тайпарча Iовнех даь худараш.

КIоригаш хьалкхеяра даькъе къаьстта дика къахьегаш я тха толашагIа йола оалхазараш леладер — Исаева Заза. Из оалхазарашта гIулакх деш йола кхоалагIа шу да. Ший йоккха говзал Iомаяьй цо совхоза оалхазараш леладерашта юкъе дикагIа йолча Цугаева Любайгара.

Шин беттага кхаьчача жужакех къоаста а йийя, йорстае чуоттаю боргIилгаш. Йоккха хинначул тIехьагIа 4—5-зза доакъар лу котамашта дийнахьа. Хий цIаккха а хадийтац. Ло бехкаш кийчдаь доакъар а тел. Цу тайпара доакъар чIоагIа чам болаш дуъ котамаша.

Иштта йоакхо еш леладар бахьан долаш дикка хIамаш карагIдаьннад тхона коа тIара оалхазараш дебадара а царех йоала продукци алсамъяккхара а даькъе. Тхоай ерригача кIоригех 96 процентал кIезигагIа йоацаш кIоригаш гIаьхьа йолаш шин беттага дIакхоачае езаш дар оаха тIаийца социалистически декхар, хIаьта бокъонца хьалкхеяьй 98 процент кIоригаш. Паччахьалкхенна 120 центнер котама дулх дала аьнна денна дош сентябрь бутт хьахилалехьа кхоачашдаьд. ХIаьта оаха планал совнагIа из дIатергда сентябре а октябре а. Оахош дулха дIа-луш йола боргIилгаш дика тоа а ялийте тел оаха. ХIанз дукха ха йоаццаш дулха дIаяла аз мясокомбинате яхьийта биъ бутт баьнна боргIилгаш хIаранех 1 килограмми 300 грамми хилар.

Котамашкара фуаш гулдара даькъе а во дац тха гIулакхаш. Планах 1962-ча шера гулде лийрхIача 608 эзар фуах хьалхарча 8 бетта оаха дIаденнад 444 эзари 136 фуъ. Цу даькъе къаьстта дика къахьегаш хиннаб Тазуркаева Кушеи Цумагова Гуласи. Шоай балхах чIоаггIа дог а лазаш хьаьнала къахьегаш ба тха котамашта гIулакхаш дераш. Тахан эггара дикагIчоа карагIдаьннар кхоана ерригача коллективана а карагIдоалаш хилда—иштта да оаха тхоашта хьалхашка оттадаь декхар. ХIанз тха ферме цхьаккха а вац ший балха тIехьавусаш.

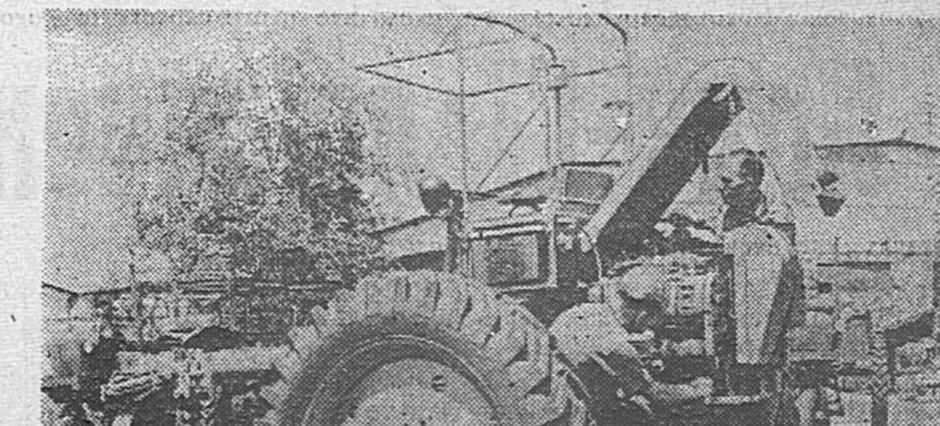
Социалистически яхье хьалхале шийга лелаю Исаева Зазас. КIоригашта гIулакх дара, уж ца йойташ хьалкхеяра, котамаш дикагIа яхкийтара цунгара шоаш Iомадаьча хIамай чIоагIа хамбеш ба фермера кхыбола къахьегамхой.

ХIанз оаха яхь лелаю тхоай совхоза цхьоалагIча отделене оалхазарий ферма коллективаца, Шамсаев Мовлад керте латтача комсомольско-кагирхой бригадаца.

Чакхвоаллаш са безам ба дIахора тхоай планаш ювца. Укх шера кхеьрел шозза дукхагIа котамаш кхее торо я тхога, цхьабакъда, кхоачам болаш яц дика помещенеш. Яхкаш 20 эзар котам хIаранена чу а хошаргйолаш механизированни ши корпус хьалъе еза хьатIадоагIача шера. Корпусашта юххе хьалъе еза массе тайпа доакъар кийчдеш йола цех. ВIалла а хьалъянза яргьяц котамашта доакъар тувсаш йола площадка.

Котамаш кхоабача юххе, хадданза сийна доакъар хургдолаш, ялата а бобови а баьцаш хулийтаргья хьатIадоагIача шера. Тха балха толамаш кхы дIахо а алсамдаргда.

Ш. СЕЛЬМУРЗАЕВ,
Ачхой-Мартана района «Лермонтовский» совхоза 5-ча отделене оалхазарий ферма заведующи.

Узбекски тракторосборочни заводе хьаяьй «Т-27ГМ» яхача марках йолча ши-шегIа лелача шассей хьалхара парти. ТIерча балха ханашка хьежжа, тайп-тайпара юртбоахама агрегаташ цу машинах дIайохка торо хулийт кердача конструкце: эше макхаш, эше культиватор, сеялка е удобренеш ехка агрегат, боамби чуэца агрегат. Нагахьа санна эшаш моттиг хуле, цкъара ши агрегат а йолла йиш я шассех.

СУРТА ТIА: керда шасси.
А. Горокрика сурт.
ТАСС фотохроника.

ХЬИНАР СОВДОАХАШ

Чуийнна кхашка балхаш деш ба укх деношка Надтеречни района «Гвардейский» совхоза йиълагIча отделене къахьегамхой. Ялатийна лаьрхIа хьажкIаш чуэцаш ба ахархойи механизатораши. Йиъ комбайнаца чуэцарал совгIа кулг-кара а чуэц хьажкIаш.

Сихеи ца йойташи хьажкIаш чуэцара шоайла яхье а баьнна болх бу къахьегамхоша. Цудухьа, хьажкIаш чуийца даьннача кхай тIара Iоежа уллаш, цхьаккха хьажкIа кораягIац. Еррига хьажкIаш хьатташка дIакхухь.

ХьажкIаш чуэцаш дукхагIболча ахархоша шоай нормаш кхоачашъяь а ца Iеш, тIеххоачашъю. Доккхий толамаш доах комбайнера Закаев Султана. «ККХ-3» яхача комбайна тIа болх беш дийнахьа пхе гектара тIара хьажкIаш чуэца езача ялх гектара тIара чуэц цо.

— Кхыча тайпара болх бе йиш а яц, — йоах механизатора. — Ахархочун декхар да ший беррига низ тIабахийта къахьегар. Аз къоабалъю Житомирски колхозхочо Надежда Григорьевна Загладас ахархочун сий лакха лоаттаде деза яхаш газета тIа язъяь статья. Из диццалийта йиш яц тха, механизаторий а.

Закаев Султана санна дег тIара къоабалъю украински звеньеваяс язъяь статья комбайнера Эльмурзаев ИбрахIима а. Султанаца яхье а ваьнна, хIара денна йола заданеш тIеххоачашъеш хьавоагIа из.

И. ПЕТРУХИН.

Ханнахьа чуэцаргья свекла

Сихбенна шекара свекла чуэцаш боахк тха «Горец» совхоза ялхлагIча отделенера болхлой. ХIанзале отделенерча 200 гектарах 180 гектар хьаяьха а баьнна паччахьалкхен дIалуш ба уж.

Къаьстта хьинаре къахьег Дерезова Товсарии Дашаев Iаднани керте латтача звеноша. Уж шоай участкашкара свекла хьаяькккха а баьнна лоалахарча звеношта новкъостал деш ба.

ХIанз юрта боахаме деш дукха балхаш да. Цудухьа кхоачамбалла транспорт хилац. Бакъда, цу отделенера къахьегамхой ди а бийса а ца къовсаш шоай торонех бизза пайда а эцаш цахаддаш свекла чуэцаш ба. Укх шера, дIадахача шерашка санна, нахага балха арадовла яхаш лела дийзадац тха. Берригаш чIоагIа хьинар айденна къахьегаш ба. Кхыметтел догIа делхача хана а чу ца болхаш свекла машинашта тIайотташ хул уж.

Дика вIаштIехьбаькккхаб шоай болх цигарча механизатораша а. Культураш чуийца мукъадаьнна лаьтта цу сахьате оах цар. ХIаьта из оахача хана хьалххе кийчъяь, лаьтта моттигера удобренеш йохк. Цу тайпара вIаштIехьбаькккхача балхо торо хулийтаргья хьатIадоагIача шерарча ялатий хьувкъама лард йолла.

Иштта дика къахьегаш ба тха совхоза йиълагIчеи пхелагIчеи отделенера свекла лелаераш а. Царех ба Пинтаева Забу, Висханова Таибат, Азизов Ваха, Кагерманов Iали, кхыбараш а.

Свекла лелаерашта хьалхашка латта декхараш да цхьоалагIа октябрь хьатIакхачалехьа еррига свекла чуийца яккхар. ХIанзарча цар балха темпашка хьежача ала йиш я декхараш цар кхоачашдергда, аьнна.

А. АТАМАЗОВ,
Урус-Мартана района «Горец» совхоза парторганизаце секретарь.

Бакълув Н. Г. Заглада

* * *

Кер чу дийша дешаш

Дукха ха я аз тракторни бригаде учетчикалла болх бу. Хьанна ховргда соначул дикагIа тха коллективо мишта къахьег, ший балхах дог лазар малав. ХIара денна хул со механизаторашца, сона гу цар дийнахьа баь болх.

Дукха ха йоаццаш Заглада Надежда Григорьевнас язъяь статья ешаш, тха коллектива юкъе а ма бий цу 69 шу даьннача ахархочун уйлаш йолаш, цун санна ший балхах дог лазаш бола нах аьнна дагадехача сона эггара хьалха хьалхашка эттар тхоай тракториста Коттоев Заьлмаха сибат.

Из зIамига саг къаьстта къахьегам безаш, нахаца Iимерза вахар дезаш ва. Iуйрийна цул хьалхагIа саг вагIац балха. Новкъостий хьабахкалехьа трактор цIенйийя, доагам чудетте кийчъю цо. Массайолча оатхалашка хьаже чакхвоал. Цунна бIарахьежача гуш да из ший специальность чIоагIа дукхаезаш волга. Иштта дег тIара тох цо ше дIатохаш дола кулг. Цунна хов ше а ший къахьегам а наха, Даьхенна эшалга. Цу тайпарча наха эшац тIахьожам царех шоаех доал из дерригa а.

ДагадагIац сона Заьлмах ший задани тIеххоачаш ца еш бригаде хьавена ди. Ка бола ялаташ чуэцача хана дийнахьа сарралца са ца лоIаш болх беш хулар из. Цун агрегата тIара Iоялацар цIе вымпел. Нагахь санна шийцара тракторист цамогаш хинна, е цхьаннахьа гIулакха дIа-хьа ваха балха ца веча трактор дIаоттаяцар Заьлмаха, е сагага леткъацар. Комбайн тIехьара дIа а яькkхе бийсанна лаьтта аха волалора. Цун дар миссел условни оахам долаш саг вац тха бригаде а отделене а.

ХIанз гуйран ялаташ дIадувча лаьтташта культиваци еш ва Заьлмаха. Дийнахьа ши норма кхоачашъю цо, заданех 27 гектара е мара ца езача 54—55 гектара культиваци а еш. Цу тIа а, болх даккха гIалат доацаш а бу.

Цхьавола саг, къайле яц, ше белгалваьлча, фуннагIдаь а ше ший новкъостал хьалха хилча кхы дукха уйла ца еш хул. Заьлмах вац цу тайпарча нахах. Из масса хана а коллективаца ва. Нагахь санна ший новкъост машин еха сецача тIехваргвац из. Шийна хов говзал тIаяхийта новкъостал дергда цо. Цул совгIа, хьокхам а тел цо шийцарча механизаторашта, царна юкъе агитационни болх лелабу.

Дукха ха йоаццаш цунца болх беш бола Коттоев Усамати Узиев Суламбики кIиранди да вайна, аьнна болх а бита чубаха белар. Заьлмаха ший болхлочун дешашца дIакхетабир уж, нагахь санна чуболхе цар мел зе ду шоашта а боахама а. Цунга ла ца дийгIача балазар кагийнах. Цу дийнахьа Заьлмаха кхо норма кхоачашйир культиваци еча, цу шинне а заданел шозза дукхагIа лаьтта аьхар.

Ший болх безаш, ше сендухьа вах ховш волча сага цхьаккха хало новкъа хургьяц, лакхехьара указанеш эшаргьяц. Иштта ва тха механизатор Коттоев Заьлмах. Эзараш-эзараш новкъостий хургба Заглада Надежда Григорьевнай. ХIара ахархочун кер чу дийшад цун дешаш.

А. БЕЛЬТОЕВ,
«Ингушский» совхоза Долакоарча № 4 йолча тракторни бригада учетчик.

Кхоачашде деза ахархочун хьашташ

Саг ший балхах дог лазаш, цунца безам болаш веце кIезига пайда лургба цун къахьегамо. ХIара болхло миччахьа ше къахьегаш вале а Даьхен, коммунистически вахара пайда хургболчча тайпара ший къахьегам вIаштIехьбаккха декхарийла ва. Цудухьа сона чIоагIа тоам хилар газеташ тIара «Лакха лоаттаде ахархочун сий» яха статья йийшача. Цу статья хIара мугI чIоагIа чулоацам болаш, уйла ейташ ба. 69 шу даьннача ахархочо Заглада Надежда Григорьевнас вайга йоах, шоаш коммунистически общество даха лаьрхIа дале хьадеча хIаман кхом бе, хала дале а къахьегам пайданегIа хургбола оагIонаш леха.

Цун дешаш тха, лаьтташта хий дехкарий дегашка а дувш, хIана аьлча тха болх дикагIа леларга хьежжа мара хургбац хьувкъам а.

ХIанз Сунженски района «Путь к коммунизму» яхача колхозе хиш дехкара лаьтташ кийчдеш да тхо. Сона гу цхьаболча наха болх мишта бу.

Дукха ха я Доманченко Александр хий дехкача система управлене болх беш вола. ДагадагIац сона Александра ший трактор болх ца бейташ цхьан минута лоаттаяь. Цкъаза дегIо ца лалла атхала а хул цунна, цкъаза атта а хул. Бакъда, балха тIета хьашка валац из. Тахан Iуйрийна кхо сахьат даьлча денз болх беш я цун трактор. Лаьтта кийчдеш воалл Александр. Дийнахьа 12 сахьат мара даьнна доаццашехьа а 1,5 норма кхоачашъяьй цо.

— Тахан алапий лу ди да, Александр, хьай трактор цхьан сахьата дIа а оттайий конторе гIо ахча хьаэца, — йоах цунга болхлоша.

— А, укккхаза хьада мегаций ахча кассиро. Гаьна яц. Балха тIераваьнна аз доаккхача сахьато дукхагIа зе дергда колхоза, — аьлар тракториста.

Мел беркат дагрдар массане а нов. Доманченкос санна болх беш хилча.

Бакъда, массане а дац Александра санна ший балхах доккхал, цхьаболча бехктокхамерчар а. Масала, укх шера пхезза — ялхазза КПСС райкоме тIавийхав «Путь к коммунизму» колхоза председатель нов. Михайлов лаьтташта хий дехкара болх тоабе яхаш. Бакъда, кхоачашдац шийна тIадилла гIулакх.

Нагахь санна укх шера цу колхоза лаьтташта доагIача тайпара хий дилла даларе дика хьувкъаргьяр хьажкIаш, кхыйола культураш.

ШозлагIа дIайийна хьажкIаш а йовш латт хий ца диллар бахьан долаш. Оаха хий дилла нах вIашагIтоха аьлча болхлой бац, йоах председатела. Иштта мара ший болх ца лоархIача саго чIоагIа зулам ду боахама, къахьегамхошта.

Сона хетачох, дукхагIа йолча хана шийна эша хIама ца хилар бахьан долаш лерттIа болх дIабодац ахархочун. Нагахь санна бехктокхамера нах цу гIулакха уйла еш хуле дукккха а тоалургба ахархочун болх, дукхагIа безам хургба ший балхаца.

Н. ДОНЕЛЕЙКО,
Сунженски района хиш дехкача система управлене керттера агроном.

ДОАХАНА ШУРА ТIАТОХ

Шура дукхагIа яккхар духьа къовсам лоаттабеш ба «Гудермесский» яхача совхоза № 2 йолча шурий-товарни ферма дояркаш. Эггара хьалха цар лаьрхIар дерригa доахан кортамукъа а долаш чуоттадаь кхаба. Тохкам бича гучадаьлар, цу наькъаца мара шура алсамйоакккхалург ца хилар. Бакъда, цIаьхха ца йоалаеш, кIезиг-кIезига юкъейоалайир керда метод. Кхыча тайпара де йиш йолаш а дацар, хIана аьлча цIаьхха доахалургдацар цу гIулакхага доахан. ТIа-тIа дукхагIа чусецаде даьлар фермера доахан, царна мел эш доакъараш а лоаттадеш. Кортамукъа хийца доахан доажаделга тIехь-тIехьа кIезиг а деш, юххера а соцадир.

Ферме хьалйир йоккха база, кхоалленаш, нийрч оттайир, хий хьатIадоаладир, доакъараш тIаэзар, шерра хьайийлар доахан чудоахкадеча отарий наIараш.

Кердача хьалацка хьаIама а тоадала а даьлар доахан. Цу цхьан ханна тIаеттаяла йолаелар шура а. Пхе дийнахьа 542 килограмм шура тIакхийттай ерригача ферме. Доахан дийнахьа кхозза детта доладаьд.

Ерригача совхозе шура дукхагIа яккхара хьалхарча ах шера лаьца хьалхара моттиг хIанз а чIоагIа лелаю цу фермо. ХIаьта а, дукккха доахан хIанз а ара доажадеш доллашехьа а, май бетта йоакккхаш хинначул дукхагIа яьккхай шура—1900 килограммага кхоачаш. Цу тIа а дукхагIйолча хана шурий хьоанал 4,1—4,2 процент хул. Цу масало къаьгга хьахьокх кортамукъа а долаш, чуоттадаь доахан кхабар мел пайдана да.

Яхье баьннарех хьалха латт дояркаш Адаеваи Мусалановаи. Адаевас шийна тIачIоагIбаьча 20 Iаттах хIара Iаттагара 2500 совгIа килограмм шура яьккхай.

Iанна чусоцадаь доахан кхабара кийчо яь йоалаш латт. Ферме тIаэзай йол. ча, цхьа гув силос елла яьннай, шоллагIа гув боллаш латт. Пхи эзар тонн хьажкIа силос йоллара кийчъяьча майдан тIа асфальт йиллай. Цул совгIа, кхоачамболлаш да концентрированни доакъараш. Еррига помещенеш дика ремонт яь а Iанна кийчъяь а яьннай.

О. КОДЗОЕВ,
тха собкор.

Черсий - Балкхарой АССР. Кхаьча яьнна хьажкIаш ялата чуэца йолаеннай республика колхозаши совхозаши. ХьажкIаш чуэца комбайнаш эггара хьалха араяьхай Баксанскии Прохладненскии районашкарча механизатораша. Ха-оттам дика боацаш шу хиннадале а, дукккхача боахамаша хьажкIаш дика хьалкхеяьй. Кердача хьажкIий хьалхара бIаьш тоннаш дIакхаьчай элеваторашкеи ялат дIанйдеча пункташкеи.

СУРТА ТIА: ялат дIанйдеча Баксански пункте хьажкIаш дIаэцар.

В. Байдалова сурт.
ТАСС фотохроника.

ЦХЬАН РАЙОНЕРА ХОАМАШ

БОЛХ БЕЗАМЕ ДIАХЬУ

Укх шера ши бIаь гектара тIа гибридни хьажкIаш дIайийнай Курчалой района Ленина цIерахча колхозе. Дика хиннай хьажкIаш. ТIаийцача декхарех гектара тIара 27 центнер яккха езача 40 центнер йоакккхарг хиларах тешаш ба къахьегамхой.

Къаьстта дика хьажкIаш хьалкхеяьй Дачаева Амада кулгалдеча цхьоалагIча бригада. Цу бригаде болх дика бу СССР-а Лакхехьарча Совета депутата Ильясова Жансаре. Товзуркаева Айзанта кулгалдеча звеноша.

Дика шекара свеклаи хьажкIаши хьалкъеяьй механизатораша Гавдаев Iабдулласи Тутаев Хьусеи.

Ленина цIерахча колхозе гибридни хьажкIаш чуэца йолаеннай. Хьалхе а оттаяьча планах къахьегаш ба колхозхой. МаIача фухи кхал фухи йола хьажкIаш вIашагI ца эеш бу цар болх.

Кхачарга ца хьежаш доакъара лаьрхIа гIадам тIа йоахкаше хьакха а хьекха кучкаш йир маIача фух йолча хьажкIех. Иштта, ха кIезигагIа а йоаещ кхоалагIа дакъа хьажкIаш чуийцай цар.

ХьажкIаш нийлхъяр бахьан долаш малх дикагIа тIа а кхоачаш чехкагIа кхач уж.

ХьажкIаш чуэца болабеннача деношка балха хьалха латт яхье баьнна къахьега Ш. Усумов, Арсанов Якъуб, Тутаев Хьуси.

ХIара бригадо ше-ше доал даьча кхашкара хьажкIаш чуэц, звеношца къахьегаш хинна нах хувца ца луш болаш ба. Цудухьа хьажкIаш чуэцара болх дика лел.

* * *

Укх шера хIара Iатта лаьрхIа 17—20 тонн силос йолла лаьрхIад ХХ-ча партсъезда цIерахча колхозе. Из болх чакхбаккха кхоачамаш колхозе долаш да. Хий а дуллаш массехказа культиваци а еш хьажкIаш дIайийнача кхаш тIа дика къахьегарах хIара гектара тIара 500—650 центнер моша гIад доал. Цхьайолча бригадай кхашкара 7 бIаь а кхы дукхагIа а центнер гIад доал. Царех я Гамбулатова Хижана кулгалду бригада. Укх тIеххьарча деношка силос йоллара болх кхы а сихбеннаб. Лаьттан тIа гувнаш а деш йолл силос, иштта силос йолларо боккха пайда лу. Планах 6 эзар тонн кийчъе езача укх тIеххьарча диъ дийнахьа 1270 тонн силос еллай.

— КIоаргга техкача гучадаьннад лаьттан тIа силос йолларо кIоага чу силос йолларал 40 процент дикагIа пайда луш хилар, — йоах колхоза председатела н. Вахидова. — Цудухьа колхоза правлене лаьрхIад лаьттан тIа гувнаш а деш 10—12 эзар тонн силос йолла.

З. ЭСАМБАЕВ,
Курчалой радиовещане редактор.

МЕХАНИЗАТОРАША ДОШ ЛУ

ХьажкIаш сихагIа чуийца яхар духьа дика къахьегаш я Курчалой района ХХ-ча партсъезда цIерахча юртбоахама артела коллектив. ХьажкIаш чуэца йолаеннача хьалхарча деношка ха кIезигагIа йоаеш дика къахьегарца белгалбаьнна ба комбайнераш Г. Гадаеви, Х. Умаеви. Планах 3 гектар хьажкIаш чуэца езача хIара сменах 6—7 гектар чуэц цар. Шоай болх дика лелабе харо торо хулийт къахьегама доккхий толамаш даха. Цхьаннегара опыт вокхо хьа а эцаш дика къахьег тха механизатораша. Тхоай бехках комбайн сеца ца латтийта чIоагIо яьй оаха. ХьажкIаш чуэца йолаелча денз чуэца езача 450 гектарах 310 гектар чуийца даьннад тхо.

Тха колхозо 295 гектар долча кхай тIа дIайийна шекара свекла а я. Дика шекара свекла хьалкхеяьй Гамбулатова Хижана кулгалдеча бригадо. БригадачуйоагIа ворхI звено. ХIара звено ше тIаийца декхар дика кхоачашдеш я. Ерригача колхоза коллективо чIоагIо яьй хIара гектара тIара 200 центнер шекара свекла яккха.

ХIанз гурахьа дув ялаташ дIаде кхаш кийчдеш ба колхоза механизатораш. ХIанзале цар аьхай 700 гектар зябь. Тракториста Н. Куриева ДТ-54 яхача тракторца нормах 5—6 гектар лаьтта аха дезача 10—12 гектар оах. Иштта дика къахьегаш кхы а механизатораш ба.

Т. РАШИДОВ,
тракторист.

Нохч-ГIалгIайчен историе керда оагIонаш

Вай республикаи цига бахача нахеи хьалха дIаяхача хана а хIанз а леладаьраш Iомадеш йола Iилман цхьа центр я Нохч-ГIалгIайчен республикански краеведчески музей. Дуккхача хана денз дика ка а йоалаш вай края историе оагIонаш язъеш я музея коллектив.

Цу даькъе керда толам баьннаб хIанз дукха ха йоаццаш: кепа теха арадаьннад «Нохч-ГIалгIайчен краеведчески музея «Известеш» (арахецар 10, тираж 500, мах 1 сом). Ара ца доалаш пхи шу ха яьнначул тIехьагIа республикерча дешарашка кхаьчад краеведене дуккхача дешашта хетаяь дика статьяш тIайола «Известеш». Цар керттера дикал я тайп-тайпарча Iилма-тохкама учреждений Iилмахоша дакъа лоацаш хилар. Музея ший болхлоел совнагIа (М. М. Базоркин, С. Ф. Афанасьев) «Известеш» тIа статьяш язъяьй Нефтяной института цхьаццайолча кафедрай болхлоша (географически Iилмай кандидата В. В. Рыжикова, Б. К. Лотиева, В. Л. Виленкина), Нохч-ГIалгIай историе, метта, литература, экономика Iилма-тохкама института болхлочо И. А. Шавхелашвиле, СССР Iилмай Академе археологе института болхлоша (исторически Iилмай доктора Е. И. Крупнова, исторически Iилмай кандидата В. А. Кузнецова, В. И. Марковина, Р. М. Мунчаева). Сборника редактор ва Нохч-ГIалгIай педагогически института доцент Б. С. Виноградов.

Мекенски станцена юххерча гувнашта археологически раскопкаш яра хетаяьча Е. И. Крупнова статьяца дIадолалу «Известей» исторически дакъа. Байна нах дIабиййхкача моттигашка даь да уж гувнаш. Цу тайпара нах дIаоехкаш Iаьдал хиннад края арахьарча районашка диъ эзар шу хьалха. Венна саг тIехь боарз а бийя дIаволлаш хиннав. ДIаихад бIаь шераш. Цхьан метте сайца а ца бахаш, даим дIа-хьа ухаш хиннаб аренашкара нах. Кийча боарз болчча метте дIабехкаш хиннаб тIехьагIа байнараш а, юха а лаьтта тIа а гулдеш. Дуккхаза а из дича цу юкъарча каша тIа боккха гув хулаш хиннаб, цкъаза кхыметтел иттех метрал а лакхагIа а болаш.

Цу тайпара гувнаш да Е. И. Крупнова даьстараш. Вай эра хьахилалехьа кхо эзар шу хьалхагIа дIабийхка нах а цига хилара белгалонаш гучаяьннай. ДIабехкара Iаьдалашка а байнача нахаца дIаеххаш хиннача хIамашка а диллача, уж кашмаш чIоагIа тара да цIаста-кхеран бIаь шера Прикубанера Нохчий мехка хьа а отташ иллача йоккхача территоре тIа хиннача цIи хезача «майкопски культура» кашмашта. Цигара кораяьча хIамаша тардалийтад майкопски культура малхбоалехьара доазув мича кхоачаш хиннад боккъонца къоастаде. Археологий ка яьнна керттера гIулакх из да.

Мекенски гувнашкара кхыдола кашмаш тайп-тайпарча замашкара да (бронзови бIаь шере — вай эра хьахилалехьа ши эзар шу хьалха, сарматски зама — вай эра хьахула ха). Шоай культурага диллача Къилбаседа Кавказе бахача наха геттара тарарча нахах диса кашмаш да уж. Кхыча къамех хьада бахаш хиннабац уж нах. Къилбаседа Кавказерча кочевникашеи Россе къулбехьарча аренашкарча халкъашеи шоайла чIоагIа бувзамаш леладаь хилар хьахьокхаш дола дуккха бакъдараш белгалдаьхад Е. И. Крупнова.

Археологаша Эса-чIожа даьча балхашта хетаяь я Р. М. Мунчаева статья. Мужечена юххера къаьнара памятникаш ахкар дувц автора. Гучадаьннад вай эра хьахилалехьа кхо эзар шу хьалха денз цига нах баьхалга. Дувца а дувцаш, тIаккха хьаха а хьоахаш деш хиннад вай даьша цу хана доккхий доаца, дайга цIенош. Ишта цIенош делга кхыметтел хIанз а тIехь диццаланза да.

Эггара дукхагIа уйла тIайодаш да цу Мужечена юххе даьста вай эра хьахилалехьа IV—V бIаь шерара каш. Дуккхача сурташца хьа а хьокхаш, байнача нахаца дIайиййхка хинна хIамаш ювц Р. М. Мунчаева. Аьшках яь а (товраш, урсаш, дограш, гебагIаш), бронзах яь а (пхьарсех доахкаду гIозараш, лергайоадоргаш, барзкъех доахкаду маьхий) дуккха хIамаш, топпара пхьегIаш, дото хIамаш кораяьй цигара.

Геттара гаьнарча областащца а айхха бувзамаш а долаш, тIемаш леладеши йIаьхийи племя хиннай из каш хиннар. ВIаши хIамаш хувцаш лелаяьча торговлеца гаьнна дIа а ухаш тIемаш леладарца кхаьчай Эса-чIожа баьхача нахага кхыча мехкашкара тайп-тайпара хIамаш. ХIанзарча Египта, Сире, Закавказья территорешка хьаяь кизга Iоакъингий тайп-тайпара бос бола гизгаш я уж керттерча даькъа.

Геттара гаьнарча хана баьхача греческии римскии писателаша даьча йоазонаша хьахойт вай эра хьахилалехьа хьалхара эзар шу чакхдоаллача хана хIанзарча Нохч - ГIалгIайчен территоре тIа «гаргараш» яхаш нах баьхалга. Цхьан хана гIалгIай хьабаьннача вайнаьха цхьан племе къаьнара цIи лерхI «гаргараш» яхар цхьаболча Iилмахоша. Кавказа къаьнарча историе чухь боккхача лоархIаме хиннача цу наьха хинна хила деза хьагучох, Мужечена юххе даьста каш.

ДIахорча В. И. Марковинеи В. А. Кузнецовеи статья тIа итогаш ю Эсеи Оаргамеи чIожашка яьча археологически разведкай.

Вай эра XII—XIV бIаь шерашка Галашкена юххе хиннача кашмий тохкам баьб. Цу тохкамаша хьахьокх гIалгIай культура эггара хьалха хьаяьнна моттиг Эса-чIож хилар. Даьша шоай тIехьенашка а дувцаш хьадоагIача хабараша а иштта бакъдеш да из. Цига корадаь памятникаш духхьала гIалгIай даьша дита да.

Вай республике, къаьстта а ГIалгIай мехка, геттара дукха йола вIовнаш (гIалаш) хьалъяьраш малашб яха дош а чIоагIа тешамеш дувц автораша. Уж вIовнаш Грузера яьннай яхаш дуккхача гуржий историкаша дувцар нийса харц ду В. И. Марковинеи В. А. Кузнецовеи. Хевсурете вIовнаш хьалъяьраш гIалгIайи нохчийи хилар бакъду хевсураща шоаш а. Уж вIовнаш хьалъяьраш гIалгIайи нохчийи говзанчаш ба яхаш археологаша еш йола вывод йизза нийса я.

Лоамашкарча нохчийи гIалгIайи шаьрача ара баха Iоъара балар дувцаш я И. А. Шавхелашвиле статья. Х. Д. Ошаева новкъостал а деш, цу хьакъехьа дукха исторически, этнографически, меттаех материалаш, халкъа легендаш гулъяьй автора. Цунах цунга йиш хиннай дуккха а пайдана хIамаш довза. Нохчийи гIалгIайи лоамашкара Iоъара балар XVI бIаь шере доладенна хилар белгалдоакхх цо. Цу ханналца уж шаьра аренаш туркий мотт лебеча племешкеи халкъашкеи хиннай, хIаьта ГIалгIайчен цхьайола районаш (Долакоа — СоагIапче) черсий феодалашка хиннай. Лоамашкара вайнах шаьрача Iоъара боахилга геттара гаьнарча хана денз массехказа даь хила дезаш да, яхаш, авторо еш йола вывод а нийса хила йоагIаш я. Сецца цига дIачIоагIбала вIаштIехьдоалаш хиннадац цар. Сармато-аланаш, хазараш, монголаш, иштта кхыбараш лета а леташ, цар ца буташ лоамашка юхачуихаб уж.

ТIеххьара а «Известеш» тIа кепа техай чIоагIа пайдане йола М. М. Базоркина статья. Хьалхарча автора статья тIа оттаяь цхьайола проблемаш дIахо дика йоашхаш я музее болхбеш волча М. М. Базоркина статья. Пхьилекъонгий-Юрта юххера дуккхача хана денз йовзаш йола «БоргIа-Каш» оала памятник-мавзолей я цо ший статья тIа ювцар. Шийха яздаь дуккха литература а долаш, яйзаь яьннай аьнна а хеташ йолча цу мавзолеях керда материалаш а гулъяь, ший тайпара дувц М. М. Базоркина из хIама. Цудухьа Шолжа-йистерчеи шаьрача арени ГIалгIайчен вай эра XIV—XV бIаь- шерашкахьарча историе хьакъехьара дика очерк хиннай цунах.

Автора геттара дика тешавеш хьахьекхад цу хана укхаза туркий мотт лебеча татарийкрымчакий («боргIаний») йоккха группа яьхалга. Цо дика зийнад цар доал деш хиннача мехкий доазонаш, доазонашка гIолла цар яь хинна чIоагIаленаш. ГIалгIай бахаш хиннача лоамий чIожашта духьал ерзаяь хьаяь хиннай уж чIоагIаленаш. Лоамашкара шаьрача аренашка баха гIалгIай Iоъара бахалехьа лаьтта гIулакхаш, хьаддача материалашца дика дувц М. М. Базоркина.

Чоалхане а кIезига Iомаяь а тема я М. М. Базоркина шийна хержар. ТIехьа тIайоагIача хана а дуккхаза а Iилмахой хьажа безаш а хьожаргболаш а дош да из, цхьабакъда, ший ханнахьа а дика кайоалаш а дIаболабаьб из болх гIалгIай историка-краеведа М. М. Базоркина.

Дикалца чIоагIа ювца йиш йолаш я уж вай белгалъяьха дукхагIа йола статьяш а деррига «Известеш» а. Ала доагIар царех дешараша аргхилар теша мегаргва. Дуккха сурташ а долаш дика чулоацам а болаш дола из сборник чIоагIа тоам хинна тIаэцаргда историеи географеи хьехархоша, студенташа, школьникаша, туристаша, ший республика езаш а цун историеца хьаштдолаш а болча берригача наха.

Нохч-ГIалгIайчен республикански краеведчески музея керда «Известеш» арахецарга хьежаргба хIанз шоай мохк Iомабарца хьаштдолаш бараш.

В. ВИНОГРАДОВ,
Нохч-ГIалгIай историе, метта, литература, экономика Iилма-тохкама института Iилман болхло.

МОСКВА. ХIара денна дукха нах ух СССР халкъа боахама карагIдаьннарий Выставка «Строительство» яхача разделага хьажа. Укхаза тайп-тайпарча павильонашка довза йиш я наькъаш дехкачеи гIишлош ечеи кердача машиний балхаш, наха чуIе цIенош хьалдара керда прогрессивни хьисапаш, дуккха а пайдане хIамаш ха йиш я семилетках керда хьалдеча керттерча гIирсех.

СУРТА ТIА: «Наха чуIе цIенош хьалдар» яхача павильона гучахьара площадка. Газобетонни конструкцеш а йолаш йоккхача панелех наха чуIе хьалдеча типови цIенга хьежаш боахк Выставке баьхка нах.

Е. КАССИНЕИ В. Мастюковеи сурт.
ТАСС фотохроника.

Клубаш кийча хила еза!

— Укх шера тха Наьсарен района культура болх тоабергба оаха, — яхаш культура отдела заведующе нов. Барахоева дувце а, хьагучох дахача шера санна мара сакъердам, кхетама болх хургбац укхаза. Цун белгалонаш хIанззехьа а гуш я.

...Яндрера клуб. Бахача наха хьалдаьча хозача цIеношта юкъера белгалдоал культура ЦIа. Чура а дац бIарг хургболаш. Муръенна наIараш саго катехча вIашагIъяргйолаш я. Цхьа кизга бIалг баллац. Укх кхаь шера тоа ца еш я пишк а. Укх шера кIеззига топпар-м хьаьхаб цунна.

Ий, цемента шийла ий... Iай валенкаш тIа ца йиййхача вагIа йиш йоацаш хул из. КIоагаш доахк цIенъюкъе. Цхьа моллагIа саг цу чу халха воалалургвац аьнна хет сона. Цудухьа хилац Яндрерча клубе ловзар, сакъердаме сайре... Укх шера а хуле тамаш я.

Ши бIаь сом ахча тоъац цига йоагIIача тайпара ремонт е, йоах культотдела кулгалхоша. Бакълув, тоъаргдац. Ножайюртахоша санна общественни хьисапе тоае мегаргъеций дукха нах бахача юртара цхьа клуб. Ишта ма дой республика дуккхача моттигашка.

— Семинар яьяр оаха цу хьакъехьа. Бакъда, кхы дIахо даха маганзар тхона,—йоах культура отдела заведующе.

Юртсовета председатела Ч. Бакаева а хов шоай юртара культура ЦIа Iана кийчдаь доацилга, цига тоъала дахча, кIора Iалаш ца баьлга. Отчет луча хана культура хьакъехьа хаттар дергдац сога яхаш вагIа хургва из. Бакъда, цул хьалхагIа председателга хатта дезаш хIама-м дацар. Юртарча къахьегамхой хьашташ кхоачашде дезар эггара хьалха юртсовет я. Из ховш хила везар Бакаев.

Иштача хьала тIа я Экажкъонгий-Юртара клуб а. Цун заведующи Евлоев Закре ийнаш Iотоха ардакхаш йоацаш ше фудергда ца ховш лел. Ийнаш ца хилар бахьан долац дом гIет, йоах цо, наьха безам багIац клубе аха.

Кхы дукха царел тIехъяьннаяц кхыча юрташкара клубаш а. Нагахь санна райисполком тоха ца лойя Iана кийчо ца еш юсаргья цхьайола клубаш. Сихха тоае еза района культучреждениеш. Шийла деноиш гарга да.

М. ЗАНГИЕВ.

Культура хроника

ПОЭЗЕ САЙРЕ

Укх деношка «Машиностроитель» яхача ахкан кинотеатре Грознерча тайп-тайпарча предприятей болхлощцеи, студентащцеи, лакхехьарча классашкарча дешархощцеи вIашагIкхийтта хилар Нохч-ГIалгIайчен поэташ.

Нохч-ГIалгIайчен писателий Союза правлене председатела Ахматова Раисас гулбеннараштa дийцар нохч-гIалгIай литература историех, прозаикийи поэтийи кердача произведенеех, дIахобе лерхIача балхах.

Вошал долча Дагестана писателийи поэтийи цIерах гулбеннарашка дIайха моаршал а луш къамаьл дир поэтесса Серостанова Людмилас. Цул тIехьагIа ший стихаш а йийшар цо. Шоай стихотворенеш йийшар поэташа Яндиев Джамалдаси Ведзижев Ахьмадеи.

Безаме къамаьл дир къонача поэташа — «Красный молот» яхача завода болхлоша А. Дудкинеи Ш. Ташаевеи.

Сайре чакхйоалаш завода художественни самодеятельноста коллективо доккха концерт оттадир.

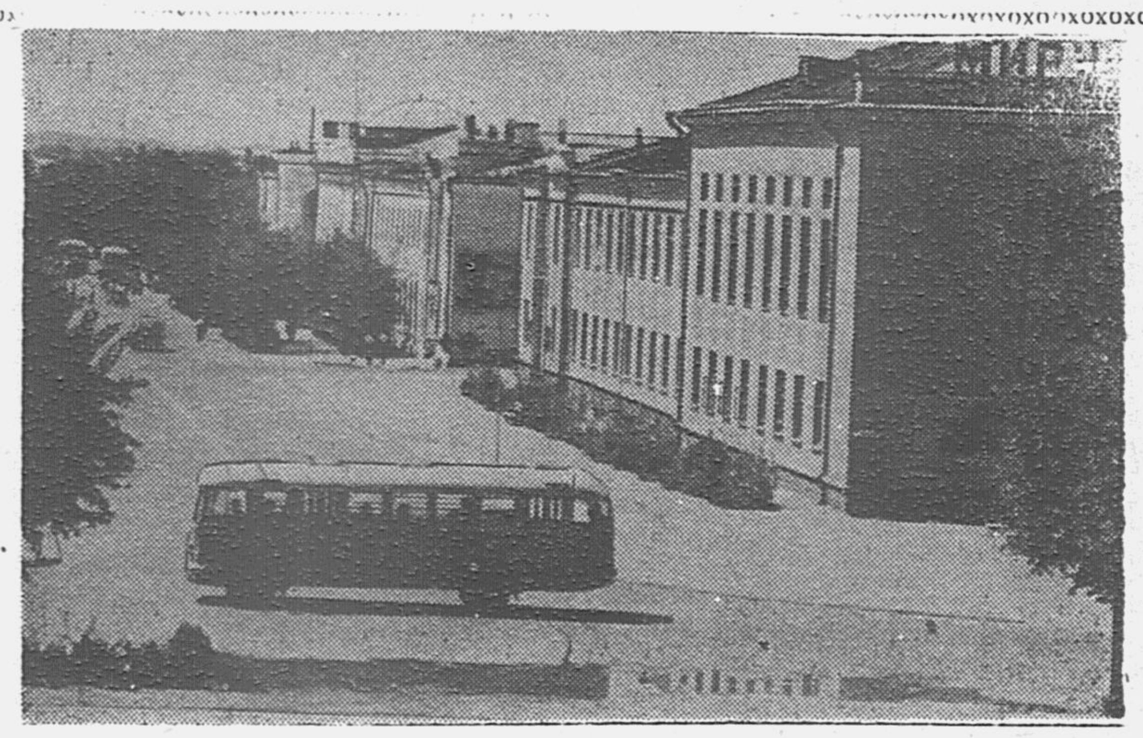
Сакъердаме вIашагIкхетар

Дукха ха йоаццаш Нохч-ГIалгIай пачхахьалкхен педагогически института студенташ болча хилар Хельсинке хиннача кагирхой Дерригдунен фестивале дакъа лоацаш хинна илли оалаш вола гIорваьнна къона артист Магомаев Муслим.

Боккхача безамца ладийгIар студенташа фестивале советски делегаци массанена эггара дукхагIа езаш яр яхаш къоначa артиста даьча къамаьлага.

Цул тIехьагIа М. Магомаева дунен тайп-тайпарча халкъий иллеш даьхар гулбеннараштa.

Безаме чакхдаьлар фестивале дакъа лоацаш хиннача артистаца вIашагIкхетар.

СОЮЗНИ РЕСПУБЛИКАЙ СТОЛИЦАШКА ГIОЛЛА

Туркменски ССР. Республика эггара хозагIа город а хинна тоалуш йоагIа маьлха Туркменистана столица — Ашхабад. Эргайоалаш, хозлуш латт города дуккха улицаш. Укх тIеххьарча хана укхаза хьалдаьд дуккха а керда паргIата цIенош культурно-бытовой учреж деней гIирсаш.

СУРТА ТIА: Первомайски улица. Аьттехьа — республика творчески болхлой цIенош.

К. Томашевске сурт.
ТАСС фотохроника.

Ноташ дIа-юха яхьийтар могаду иранцаша

ТЕГЕРАН, 17 сентябрь. (ТАСС). СССР-еи Иранеи правительстваша шоайла ноташ дIа-юха яхьийтари кхыча пачхаьалкхенашка шоай мехка ракетни базаш йохкийтаргьяц ше, аьнна, ирански правительства яь заявлении могаеш я ирански общественность. Дикача лоалахошта юкъе хила дезараш санна дика гIулакхаш Советски Союзаца оттадаргахьа гIа баккхара тара лоархI укхаза из заявлени.

Нотай ерригa тексташ, е цар изложенеш кепа теха араяьхай газеташа. Дерригача мехкащца, къаьстта а ший лоалахощца, массаза а дика гIулакхаш леладе Иранага йиш хиларах тийша язду «Техран джорнэл» яхача газето. Ноташ дIа-юха яхьийтарах фу хет шоана? — аьнна даьча хаттара жоп а луш, дуккхача иранцаша йоах: «Хейли хуб» («Геттара дика да!»). «Тхо массаза а хиннад,— аьлар ТАСС-а корреспондентага купеца Эскиандаре, — Советски Союзаца машареи доттагIал долаши дахар ловш. Тхо тIема духьал да. Советски Союзацара доттагIал — из цIенача дагара лелаю торговли дегIаяр да, хIаьта торговли — из машари прогресси я».

«Советски Союзацара гIулакхаш эггара дикагIа, эггара цIенагIа хилар ловш ва хIара иранец», — аьлар пачхаьалкхен гIулакха тIарча Мансуре.

ТIема гIулакхаш дуташ бац

МАЛХБУЗЕХЬАРА БЕРЛИН, 17 сентябрь. (ТАСС). Малхбузехьарча Германера шоай бIу аргIанара демонстраци а еш укх гарггарча хана Малхбузехьарча Берлине дIабугаргхилар а Германски Демократически Германе территоре тIарча автомобилий наькъашка гIолла юхабугаргхилар а дIахкайкадаьд американски тIема командоване.

Кепа йоазоно деча хоамех, хIанз Малхбузехьарча Берлине хьайоалаергьяр 1-ча американски гIашлой дивизе шоллагIа йола тIема группа я. Укх шера июнь бетта денз цига латтача 4-ча американски дивизе цхьоалагIча тIема группана меттел дIаоттаргда 1500 саг гаргга нах чубоагIаш дола из тIема дакъа.

САМОЛЕТ-ШПИОН ЙОХАР

ПАРИЖ, 17 сентябрь. (ТАСС). АФП агентства корреспондента Мельбурнера беча хоамах, селхан Австрале ехай американски бомбардировщик-разведчик «В-57».

Лавертонерча австралийски тIема-фецарча базе хиннай из катастрофа. ХIа аьнна хьалгIотташехьа лота а енна лаьтта юха чукхийттай бомбардировщик. Шаккхе а летчик веннав.

12-чеи 13-чеи сентябре австралийски базе Лавертоне яьхкача «В-57», «У-2» яхача самолетех-разведчикех цаI я из еха самолет.

Доазол дехьара

Кубана блокада яр тIема нийсса да

НЬЮ-ЙОРК, 18 сентябрь. (ТАСС). Кубана блокада яр тIом хьоабар да. Цу тайпара предупреждени ю Кубана блокада яр дIадехаш болча американски конгрессменашта «Нью-Йорк таймс» яхача газета корреспондента Рестона.

Сенатораша Голдуотера, Тауэра, Термонда, кхычарца цхьана дIадех, йиш яле американски кхыча пачхьалкхенащца цхьана, хиланза яргьеце уж йоацаш а цхьа тайпа блокада яр, яхаш белгалдоах Рестона. Блокада а яь Фидель Кастро вохавар, Америка кубок яккхара лелаю яхь санна мара кхы кхераме хIама доацаш санна дувц политически собранешка.

Цхьабакъда, из гIулакх иштта атта дац йоах Рестона, дагадохийт цо, дунен халкъашта юкъерча бокъонех блокада яр «тIом хьоабар да, из ду моастагIчун мехка форда йистошка цхьаккха а кема дIа ца дахийтара а цигара ара ца далийтара а тIом беш йолча оагIон тIема кемаша».

Рестона хаттар ду: сенатораш Голдуотер, Тауэр, Термонд кийча бий Кубаца тIом хьоабар дIакхайкаде, цу наькъаца мара блокада е бокъо йоацача хана? Кийча бале, кийча бий уж вай союзникий кемаш Атлантика а Малхбузен полушаре а сецаде, уж союзникаш тIема а блокадана а духьал боллаше а?

Цул совгIа, фу дергда вай, цкъаьнахь санна советски, английски, норвежски кемаш блокада тIаэца а ца тугаш Гаване бодача шоай новкъа дIадолхе? Форда чу дохийтаргда уж е ца дохийташ дутаргда?

Вокх оагIоракьара тохкаргда вай из дош. ВIашагIкхийттача Штатий дуккха а дукхагIа я ракетни базаш Турце, Советски Союза къулбехьарча доазонна юххе, эрсий Кубе йолчарел. Нагахь санна вай Кубана блокада йой, фу новкъарле хургья эрсашта Iаьожача форда блокада а яь вай герз ийца Турце долха кемаш сецадара? ТIаккха фу деогда вай? Цар блокадана раьза хинна Iергда вай е герза новкъосталца никъ мукъабоаккхаргба?

Ишта гIулакх хилча, йоах дIахо Рестона, «а» аьннадале, «б» ала а «в» ала а иштта кийча хила деза, цхьабакъда, «моллагIа даь а цаI делга» хьалхадоаха сенатораш из деш бац. Сенатор Термонд лерагIа вода. Цо йоах: «Кубера коммунизм экккаелга ВIашагIкхийттача Штаташа тIехьа ме доах халагIа хургда декхар». Из кийча ва фуннагIа хуле а тIом хьоабе, из-м къаьгга политика я. Цхьабакъда, проблема даррегIа къоастаелга цунах хулаш санна, блокадах хабараш дувцар цIенача дагара дац. МоастагIа ше яххачоа хьатIавоалавар духьа еш я блокада, кхыметтел нагахьа санна торгови е машара блокада из яле а. Нагахьа санна цун из чакх ца доале, цо лийрхIар кхоачашхилац, хIаьта нагахьа санна цо лийрхIар кхоачаш хуле, тIаккха цунах тIема акт хул.

Белгалдаккха деза, йоах Рестона, тIехьагIа блокада яра никъ ше лоацаргбац-м аьннадац президента Кеннеде, цо мукIарло ду эрсий герзо халача хьо, е вIалла хила йиш йоацача дахьа а сахьат дац кубински байддараш (США фусам кораяьча кубински контрреволюционерех йоах из цIи Рестона. Ред.) дикка камаьхал а йоалаш Кубана чухьелхилга. Цхьабакъда, массехк ха яьннай из иштта дола. Байддараш толе хувцалац низаш, цхьабакъда, дерригача кердача герзашта, вIашагIтеха хьаийцача а, ВIашагIкхийттача Штаташта кхерам тассац. Нагахьа санна вай городашта тоха йиш йола ракеташ Кубе дIаоттайоре, тIаккха-м гIулакхаш духхьала кхыча бесса хургдар. Цхьабакъда, дувцаш хабараш дукха дале а, хIанз укх сахьате гIулакх иштта да ала йиш йолаш цхьаккха а хIама дац правительствага.

Кубацарча гIулакхах скандал хиннай, йоах Рестона тIеххьара а, из кхераме хила сахьат дац, президента а шийгара доагIа дакъа лаьцад цига. Цудухьа хоржамашта хьалхара кампани лелача хана дизза дувца доагIаш да из дош. Цхьабакъда, из дош цIенхаштта дувца деза. боарамал тIех а ца дувлаш. МоллагIа даь а цаI де деза яхаш кхайкаш хинна сенатораши кепа йоазуви дар испано-американски тIема юкъе вай дихьараш: хIанз-м иштарча цхьан тIемах кхоачам хила а мег.

КхоалагIа республикански спартакиада

Сихъеннай физкультурникий кхоалагIа республикански спартакиада. ХIанзале чакхъяьннай эрсий Iаьдалах гIадж етташ бургацах, городкех, стрелково-охотничьи спортах, настольни теннисах ловзилга. ХIанз футболистий, волейболистий, баскетболистий яхь йолаенна.

Эггара хьалха яхьа программа юкъедоаладаьд хи чу бургацах ловзар. Сакъердаме чакхъяьлар «Буревестникеи» «Урожайи» яхь, студенташ котбаьлар.

Боккхача сакъердамца чакхъяьлар езача атлетиках хинна яхь. Командни хьалхлеи спартакиада чемпиона цIии яьккхар «Труд» общества штангисташа.

ШоллагIча дозалах хьалхле яккхара къовсаме баьлар РСФСР чемпион Осташкои Эсамбаеви. Котваьлар Осташко.

КхоалагIча республикански спартакиада чемпиона цIи яьккхар Ярославске, Глухих, Погосова, Грибова, Гудкова, Чеханова, Хачукоевас, Саевске.

ХIанз хьалхарча моттиге ба «Труд» общества физкультурникаш, шоллагIча моттиге спартаковцаш ба.

Р. АЛИМОВ.

Ладувгӏа радиога

1962 шера 20 сентябре: 6.40—6.50— юрта боахама болхлошта передача (гIалгIай меттала); 6.50—7.00 — хоамаши передачай программеи; 7.15—7.30 — «Грозненский рабочий» газета обзор; 8.20—830 — «Советски Союзерен доазол дехьареи хоамаш (нохчий меттала); 8.30—8.45— «Сердало» газета обзор; 8.45—9.00— «Пионераштеи школьникаштеи передача (эрсий меттала); 16.00—16.25— Нохч-ГIалгIай халкъа музыка; 16.25—16.40 — кагирхошта йола передача (гIалгIай меттала); 16.40—16.50 — керда хоамаш (гIалгIай меттала); 16.50—17.05 — промышленноста болхлошта передача (нохчий меттала); 17.05—17.20 — керда хоамаш (нохчий меттала); 17.20—17.45 — музыкальни антракт; 17.45—18.00 — керда хоамаш (эрсий меттала); 18.00—18.30 — радиошкола «Лоаман даьгIенашкарча хьайбаш леладераша къамаьлаш ду»; 18.30—19.00 — Дешархой заявкех оттадаь концерт.

УКВ

9.15 — ДоттагIлени къахьегамеи концерт; 9.39 — музыкально-образовательни передача — «Эрсий композитор Александр Плещеев»; 10.19 — дешархошта йола передача «Докоруно» яхача мехка лора Глебуса баь тамашийна никъ»; 19.20 — дешаш И. Доризо долча иллейи поэта стихайи концерт; 19.54 — Нохч-ГIалгIай музыка концерт; 20.35 — Радиоспектакль «Джунгли»; 21.35 — концерт—эстрада иллеш, халхараш.

ТЕЛЕВИДЕНИ

18.00—передачай программа; 18.05—телевизионни кердадараш (гIалгIай меттала); 18.15 — киножурнал; 18.25 — репортаж. «Доакъарий база хьайбай продукташ алсамъяхара лард я; 18.35 — репортаж «Электроприбор» яхача заводе (нохчий меттала); 18.50 — Ленинградски пачхаьалкхен консерватори йола 100 шу кхаьчад; 18.30 — передачай программа; 19.35 — «Ботеновера лор» яха художественни фильм.

Редактор М. К. ЛЬЯНОВ.

Тахан кинотеатрашка

Челюскинций цIерахча кинотеатре

Йоккха зал — **«Гекльберри Финнаца хинна гIулакхаш».** Долалу: 10, 12, 2, 4, 6, 8, 10.

ЗIамига зал № 1 — **«ВорхI нянька».** Долалу: 8.30, 10.30, 2.30, 6.30, 10.30.

«БарайттлагIа шу». Долалу: 12.30, 4.30, 8.30.

ЗIамига зал № 2 — **«Безаме забараш».** Долалу: 8, 11, 3, 5, 7, 9.

ЗIамига зал № 3 — **«ВорхI нянька».** Долалу: 9.30, 11.30, 1.30, 3.30, 5.30, 8.15, 10.15.

«Родина» яхача кинотеатре

«Гекльберри Финнаца хинна гIулакхаш». Долалу: 9, 11, 5, 9.

«Кхайканза баьхка хьаьший». Долалу: 11, 3, 7.

Гор. Грозне, Кирова цIерагIча поселке, Походная улицагIа, 6, кв. 2 вахаш волча гражданина Катаков Петр Лазаревича суде деннад гор. Грозне, Лескова улицагIа, 12, кв. 6 яхаш йола Катакова Анастасия Тимофеевна ше йитарах дола дош.

Дош дувцаргда г. Грозне, Заводской района халкъа суде.

РЕДАКЦЕ АДРЕС: г. Грозный, ЦIеча фронтовикий улица, 15, **Телефонаш:** редактора зам. — 2-07-01; бехктокхама секретара — 2-45-48, партийни вахареи, экономикаи, письмойи отделий — 2-25-72; корректорске — 2-30-91;

АДРЕС РЕДАКЦИИ: г. Грозный, ул. Красных фронтовиков, 15. Телефоны: зам. редактора — 2-07-01; ответственного секретаря — 2-45-48, отделов партийной жизни, экономики и писем — 2-25-72; корректорской — 2-30-91.

1918 шерарча 11-ча августа цIерах йола типографи, г. Грозный, Революце проспект, 30/3.

Типография имени 11 августа 1918 года, г. Грозный, проспект Революции 30/3.

СФ03150 Заказ № 4825